

FUTBOL KARŞILAŞMALARINA İLİŞKİN YAYIN HAKLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ VE REKABET HUKUKU AÇISINDAN YAYIN HAKLARININ MERKEZİ PAZARLANMASI

Legal Aspects of TV-Rights Regarding with Broadcasting of Football Matches and Centrally Marketing of TV-Rights in Terms of Competition Law

*Yard. Doç. Dr. Halit AKER**

I- GİRİŞ

Spor bireysel ya da toplu bedensel faaliyet ve organizasyon olarak hukukun değişik alanlarını ilgilendirmektedir. Bugün bazı spor dallarının taşıdıkları ekonomik boyut geçmişe oranla gözle görülür şekilde büyümüştür. Bu tür spor dallarının başında gerek ülkemizde gerekse Avrupa'da *profesyonel futbol* gelmektedir. Futbolu hukuk ile buluşturan ve bu incelemenin de konusunu oluşturan sorunlardan biri, profesyonel kulüplerin lig karşılaşmalarının, radyo ve televizyonlardan canlı ya da banttan yayınlarla geniş kitlelere ulaştırılması, bunlar hakkında yorum ve haberler yapılarak veya diğer şekillerde ekonomik olarak değerlendirilmesidir. Futbol karşılaşmalarının radyo ve özellikle televizyonda yayınlanmasına ilişkin hakların kime ait olduğu ve nasıl

* Niğde Üniversitesi İİBF Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi

değerlendirileceği, gerek Avrupa’da gerekse ülkemizde yakın geçmişte hem maddi hukuk hem de Rekabet Hukuku uyuşmazlıklarına yol açmış, mahkemeleri uzun süre meşgul etmiştir. Zira bir çok ülkede, “yayın hakları” olarak nitelenen hakların sahibi konusundaki hukuki durum göz önüne alınmaksızın, salt ekonomik düşünceye dayanan merkezi pazarlama sistemi benimsenmiştir. Televizyon ve radyo yayın gelirlerinin bu denli yüksek olmadığı geçmişte, kulüpler hakların sahibi olarak yayın izni vermek suretiyle bizzat sözleşmeler yapabilmekteyken, günümüzde adeta federasyonların hak sahibi olduğu izlenimini yaratacak uygulamalar vardır. Diğer bir deyimle, tek elden pazarlama yöntemi, aslında olağan kabul edilen ve tartışılmayan yayın haklarının kulüplere ait olduğu tezini, yeniden ortaya çıkarmayı ve savunmayı gerektirmiştir.

Hakların ulusal federasyonlarca kulüplerin dışlanarak tek elden pazarlanmasını öngören merkezi pazarlama yöntemi, kartel yasağı gibi önemli bir engelle karşı karşıyadır. Hakların satılması için kurulan sistem, bunun süresi, tarafları, kulüplerin ve yayıncı kuruluşun hakları, yayın haklarının kullanılma esasları gibi birçok husus bakımından, serbest rekabeti olumsuz etkileyebilecek yanlar taşımaktadır.

Spor karşılaşmalarının radyo ve televizyondan yayını söz konusu olduğunda değişik menfaatler hukuk düzeninden koruma talep etmektedirler: Bunlar, haber alma hakkını kullanmak isteyen kamuoyu, kulüpler, ulusal ve uluslararası federasyonlar, sporcular, rekabet halindeki yayın kuruluşları ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin hakların sahibi ajanslar olarak sıralanabilir¹.

Çalışmada *lig karşılaşmalarına* ilişkin olarak “yayın hakkı” kavramının hukuki niteliği tespit edildikten sonra, bunun üzerinde kimin ya da kimlerin tasarruf edebileceği ortaya konacak ve son olarak da lig karşılaşmalarına ilişkin yayın haklarının Türkiye Futbol Federasyonu’na (TFF) tek elden satılmasının, Rekabet Hukuku açısından beraberinde getirdiği bazı hukuki sorunlar incelenecektir. Milli maçlar, jübile maçları, Türkiye Kupası karşılaşmaları ile futbol maçlarının radyodan yayını, çalışma konusu yapılmamıştır. Yayınlarla ilişkili olarak kamuoyunun haber alma hakkı ile sporcuların yayıncıya karşı bireysel korunma talepleri de, inceleme dışında tutulmuştur.

¹ Karş. *Fritzweiler, Jochen/Pfister, Bernhard/Summerer, Thomas: Praxis Handbuch Sportrecht, München, 1998, s. 280, N. 15-16.*

II- FUTBOL LİĞİ ORGANİZASYONU ve YAYIN SÖZLEŞMESİ

A. GENEL OLARAK LİG ORGANİZASYONU

Tüm profesyonel spor dallarında olduğu gibi, bir takım sporu olan futbol karşılaşmaları da, hem organizasyon hem de faaliyetin icrası bakımından karmaşık bir görünüm sergilemektedirler. İlk olarak belirtilmesi gereken, ilgili spor dalının, buna ilişkin olarak Dünya’da ve –ülkemiz için- Avrupa’da örgütlenmiş bulunan uluslararası teşkilatın koymuş olduğu kurallara uygun biçimde icra edilmesi zorunluluğudur. Anılan kurallar, ülke içinde ulusal federasyonlar vasıtasıyla uygulanmaktadır. Takımları kuran ve bunları organizasyona dahil eden spor kulüpleri ile karşılaşmayı bizzat icra eden sporcular da ilişkide yer almaktadırlar. Bu yüzdendir ki, bir spor dalında profesyonel faaliyet gösterecek kulüpler ve sporcular ilgili federasyonca tertiplenen organizasyon içinde yer almak ve önceden konulmuş oyun kurallarına uymak zorundadırlar². Aksi halde kulüpler arasında yapılan bir karşılaşmanın hukuken tanınması ve istenen hukuki sonuçları (örn. şampiyonluk, uluslararası turnuvalara katılma hakkı) doğurması mümkün değildir. Aşağıda da görüleceği üzere³, hukuki ilişkide yer alanların sayısının çokluğu ve faaliyetin gerçekleşmesinde bunların katkılarının tek tek vazgeçilmez oluşu, bir karşılaşmanın televizyondan yayınına ilişkin hakkın nitelendirilmesinde ve bunun sahibini belirlemede güçlüklerle yol açmaktadır.

Futbol ligleri organizasyonu, hem taşıdığı uluslararası unsurlar, hem gösterdiği süreklilik ve hem de teşkilatlanması bakımından genel olarak özel hukuk kurumlarından istifade etmektedir. Nitekim profesyonel ve amatör ligler, özel bir kanunla⁴ özel hukuk tüzel kişisi olarak kurulmuş olan TFF’nun yönetimi ve denetimi altında, uluslararası futbol örgütlerinin koyduğu kurallara uygun olarak gerçekleştirilen⁵, dernek ya da anonim şirket biçiminde kurulmuş olan spor kulüplerinin ya da bunların futbol şubelerinin katıldığı bir spor organizasyonudur. Federasyon, kulüplerin Futbol Müsabaka Talimatı’nda öngörülen kurallar çerçevesinde yaptıkları karşılaşmalar neticesinde, öncelikle en fazla puanı toplayanın birinci ilan edildiği ve diğer başka şartların da yerine getirilmesi kaydıyla- ya uluslararası futbol turnuvalarında mücadele etme hakkının ya da gelecek sezon bir üst lig veya aynı ligde mücadele etme imkanının tanındığı,

² Bu konuda TFF tarafından hazırlanan Futbol Kulüpleri Tescil Talimatı (RG T. 08.08.2002, S. 24840) ile Futbol Müsabaka Talimatı (RG T. 04.08.2002 S. 24836) örnek olarak gösterilebilir.

³ Bkz. aşağıda II B 3.

⁴ 3813 s. Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (TFFK), RG T. 03.07.1992 S. 21273.

⁵ Futbol Müsabaka Talimatı m. 1: “Bu Talimat, futbol müsabakalarının uluslararası futbol kurallarına göre yapılmasını sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.”

başarısızlık halinde ise, ligden düşme sonucunu doğuran bir organizasyon düzenlemektedir.

TFF, kulüpler, futbolcular, hakemler ve diğer teknik personel arasındaki hukuki ilişkiler, uluslararası futbol mevzuatı ile bunun, maddi ve şekli unsurlarıyla iç hukuka uyarlanması ve aktarılmasından doğan ulusal futbol hukukuna dayanmaktadır. Bu hukuk kuralları, ulusal federasyonların, belli bir çerçevede kural koyma özerkliğine sahip olmalarına rağmen, temelde yukarıdan aşağıya bir sistem içinde belirlenmektedir. Bu organizasyonun gerçekleştirilmesi sırasında çıkabilecek uyuşmazlıklar hakkında, TFF yönetim kurulunun ilk karar mercii olarak gösterilmesi (TFFK m. 10 /1), bunun verdiği kararlara yapılacak itirazları, TFF bünyesinde kurulu tahkim kurulunun kesin olarak karar bağlayacak olması (TFFK m.13-14), yaratılan hukuk sisteminin özerkliğini ortaya koyan noktalardan sadece birisidir. “Futbol Hukuku” bu bakımdan, konusu gereği özel bir alanda uygulanan, temel esasları uluslararası futbol örgütlerinin düzenlemelerine dayalı olmakla birlikte, TFFK’nda çizilen genel çerçeve dahilinde TFF tarafından çıkartılan özel hukuk normu niteliğindeki sportif, ekonomik ve korperatif kurallardan oluşmaktadır. TFF talimatları incelendiğinde sportif ve korperatif özellik taşıyan hemen her konunun ayrıntılı biçimde düzenlendiği görülecektir.

B. FUTBOL KARŞILAŞMALARI YAYIN SÖZLEŞMESİ

1- Sözleşmeye İlişkin Mevzuat

TFFK m. 10/j uyarınca TFF, futbol ile ilgili televizyon, radyo, basılı eser yayınları ile her türlü reklam konusunda ticari ve mali hakları düzenleme ve denetleme yetkisini haizdir. Aynı Kanun’un 5175 s. Kanun⁶ ile değişik 29. maddesi, bu hükmü televizyon yayın hakları konusunda somutlaştırmış, futbol müsabakalarının televizyon, radyo ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanmasına, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına *münhasıran* Federasyon Yönetim Kurulu’nun yetkili olduğunu bildirmiştir. TFF-Ana Statüsü⁷ m. 68/VIII’e göre lig müsabakalarının televizyon ve radyodan yayın hakkının devri için kulüpler adına şartname tanzimine, ihale ve sözleşme yapmaya TFF yetkili kılınmıştır.

TFFK ile TFF-Ana Statüsü, futbol karşılaşmalarının yayını hakkında genel kurallar koyarlarken, futbol karşılaşmalarının televizyon ve radyolardan canlı ve banttan yayını ile ilgili olarak ayrıntılı düzenlemeleri

⁶ RG T. 10.06.2004 S. 25488.

⁷ RG T. 27.06.2000 S. 24092.

TFF Yayın Talimatı⁸ (TFF-YT) içermektedir. Talimat özellikle, yayını yapılacak futbol müsabakalarının türüne, yayın zamanlarına, yayın haklarının sahipleri ve bunları satmaya yetkili kuruluş ve kişiler ile yayınların tabi olduğu ilkelere ilişkin hükümler öngörmüştür (TFF-YT m. 5-13). TFF-YT m. 3 b. (d)'de "sözleşme", kulüpler, sporcular ve kulüpler adına Federasyon'un yayın kuruluşları ile futbol karşılaşmalarının yayını konusunda imzalamış oldukları yazılı akitler olarak tanımlanmıştır. Kulüpler ve yayıncı kuruluşlar Talimata uymakla yükümlü tutulmuşlardır.

Talimatın genel özelliği, futbol yayın sözleşmelerinde yer alması gereken hükümlerin Federasyon'un ve kulüplerin menfaatleri doğrultusunda, tek taraflı olarak tespit edilmiş olmasıdır. Bu özellik tabiatıyla sözleşme öncesindeki ihale aşmasında açıklanan şartnameye de yansımaktadır. Yayıncı kuruluşun sözleşmenin hükümleri konusunda TFF ile pazarlık yapması neredeyse imkansızdır. Yapılan düzenlemelerin bazıları ise (örn. TFF-YT m. 15-16) FIFA ve UEFA'nın konuya ilişkin kurallarının uyarlanmasından ibarettir⁹.

Talimat'da televizyon yayınları özel olarak düzenlenmişken, radyo yayınlarıyla ilgili olarak TFF-YT m. 6/D b. 3'de Federasyon'un radyo yayınlarını "dilediği gibi" düzenleyeceği belirtilerek, TFFK'nda bir dayanağı olmayan ve hukuki güvenliği zedeleyici bir düzenleme yapılmıştır. Hukuki güvenlik ilkesinin, radyo yayınlarının da özel olarak düzenlenmesini gerektirdiği açıktır.

2- Yayın Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Lig karşılaşmalarının televizyondan yayını TFF ile bunun belirlediği bir yayıncı kuruluş arasında akdedilen bir yayın sözleşmesi (*Fernsehverwertungsvertrag/Fernsehvertrag*) ile gerçekleştirilmektedir. Sözleşmenin hukuki özellikleri genel olarak şu şekilde belirtilebilir¹⁰: Sözleşme satım, adi kira ve hasılat kirası akitlerinin unsurlarını bünyesinde barındıran *karma* bir sözleşme¹¹ olarak nitelendirilmektedir. Karşılaşmaların çekimi, kaydı ve yayını, düzenleyicinin bir lisans veren gibi, buna izin vermesi ile gerçekleşmektedir. Sözleşmenin bir tarafında düzenleyici (örn. kulüpler, ilgili uluslararası veya ulusal federasyon, jübile yapan futbolcu) yer alırken, diğer tarafta bir yayıncı kuruluş (TV ya da radyo işletmeleri) veya yayın hakları ajansı bulunabilir. Sözleşmenin konusunu, düzenleyicinin, belli

⁸ RG T. 20.03.1999 S. 23645.

⁹ FIFA-Statüsü m. 71-72 ve UEFA-Statüsü m. 47-48.

¹⁰ *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 313 N. 139-145; *Waldhauser*, s. 236, yazar yayını sözleşmesini, içinde hasılat kirası, kira ve eser sözleşmelerinin unsurlarını barındıran sui generis bir sözleşme olarak görmektedir.

¹¹ Karma sözleşmeler hakkında bkz., *Yavuz*, Cevdet: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. I, 3. Baskı, İstanbul, 1994, s. 19 vd.

bir futbol karşılaşmasının ya da birden fazla müsabakadan oluşan, zamana yayılmış ve bir bütün teşkil eden bir şampiyonluk mücadelesinin tümünün, çekimi, kaydı ve belli bir coğrafi bölge içinde belli bir yayın tekniği yoluyla (anten, uydu, kablo, Pay TV veya internet) iletilmesi için yayıncı kuruluşa karşılaşmanın yapıldığı yerde gerekli teknik donanımı kurmasına, yetkili ekibin çalışmasına izin vermesi oluşturmaktadır. Eğer düzenleyici, diğer yayıncı kuruluşların bu nevi çalışmalarını aynı zaman dilimi için men etmeyi de üstlenmiş ise, yayıncıya bu suretle tek yayıncılık hakkı da verilmiş olmaktadır (*Exklusivvertrag*). Yayın sözleşmesinde, hangi karşılaşmalar için yayın hakkı tanındığı, yayıncının yayın haklarını kullanmasının organizasyonsal ve teknik usul ve esasları bağlamında düzenleyici kulüpler ile ilişkilerine, sözleşmenin süresine, süre uzatım opsiyonuna, sözleşmeden doğan haklarının tamamını ya da bir kısmını diğer yayıncılara devredip devredemeyeceğine, haber amaçlı görüntü verme zorunluluğu ile bunun şartlarına, görüntü kayıtlarını diğer ticari amaçlar için (örn. reklam, PC oyunları, sezonun en iyi golleri videosu vb.) kullanıp kullanamayacağına, hangi karşılaşmaların ne zaman, banttan mı canlı mı yayınlayacağına ve sözleşmenin feshini gerektiren hallere ilişkin hükümler de yer almalıdır. Yayın haklarının merkezi olarak pazarlanması durumunda, yayıncı kuruluş ile kulüpler arasındaki ilişkilere dair hükümlerin de (örn. yayın gelirlerinin kulüpler arası paylaşım oranları) sözleşmeye dahil edilmesi mümkündür. Yayıncının hiç bir engelleme olmadan, karşılaşmanın yapıldığı alana girmesini ve çekimin, kaydın ve yayının yapılmasını temin etmek, düzenleyicinin asli edim yükümüdür¹². Düzenleyici bunun için yardımcı şahıslardan istifade edebilir. İfa yeri yayının yapılacağı yerdir. Yayıncı kuruluşun asli edim yükümü ise, Türk parası ya da döviz cinsinden kararlaştırılan bedeli -genellikle taksitler halinde- ödemekten ibarettir. Çekim ve yayım yükümlülüğü ya da yayın garantisi ise, ancak özel bir şekilde kararlaştırılmışsa asli edim yükümü olarak değerlendirilir¹³. TFF-YT m. 13/IV'de, yayıncı kuruluşun haber amaçlı görüntü verme zorunluluğundan hareketle, yayıncıya yayın hakkı kendisine verilen tüm müsabakaları filme alma yükümlülüğü getirmiştir. Talimatta açık ya da örtülü olarak herhangi bir yayın borcundan bahsedilmemektedir. Bu nedenle TFF-YT'nın yayıncıya, yayın ya da yayın garantisi verme borcu yüklediği söylenemez. Sözleşme, doğacak uyuşmazlıkların çözümü için, uygulanacak hukuk, yetkili mahkeme ya da hakem şartının yanında, sponsorlukla ilgili hükümler de ihtiva edebilir¹⁴.

¹² Ülkemizdeki merkezi pazarlama uygulamasında, sözleşme TFF ile yayıncı kuruluş arasında akdedildiğinden, TFF bu borcunu Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile protokol yapmak suretiyle anlaşarak ve kulüpler hakkında Disiplin Talimatını uygulayarak yerine getirmektedir.

¹³ *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 313 N. 144.

¹⁴ *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 313 N. 145.

3- Yayın Hakkı Kavramı Ve Hakkın Sahibi Sorunu

a) Genel Olarak

Futbol karşılaşmalarının televizyondan yayınlanması bakımından ortaya çıkan yayın hakkı kavramı ve bunun kime ait olduğu meselesi, üzerinde durulması gereken başlıca problem alanıdır. Ne TFFK ne de TFF-YT bu kavramları hukuken tanımlamışlardır. TFF-YT değişik hükümlerinde sadece yayın hakkından bahsetmiş ve hakkın sahibi ile bunun üzerinde tasarruf yetkisi bulunanları, hakkın ekonomik değerinin azamileştirilmesi sağlayacak biçimde tespit etmiştir. Bu bakımdan futbol karşılaşmalarına ilişkin yayın hakkının nereden doğduğu, hukuki niteliği, muhtevası ve kime ait olduğu ayrıntılı olarak incelenmelidir.

b) TFF-YT İle Getirilen Sistem

TFF-YT, televizyondan yayınlanabilecek futbol karşılaşmalarını, yayın hakkının *sahipliği* ile bunun üzerinde *tasarrufta bulunabilme yetkisi* bakımından sınıflandırmıştır: Buna göre *milli maçların* yayın hakkı TFF'na ait olup, Federasyon bu maçların yayınlanmasıyla ilgili olarak yayıncı kuruluş ile bizzat sözleşme yapabilecektir (TFF-YT m. 9/I, IV). *Tek maçlı elemantasyon* sistemine göre oynanan karşılaşmalarda, her iki kulübün de (ev sahibi ve misafir takımlar) ayrı ayrı yayın hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle, turnuvada yer alan her bir kulübün yapılacak karşılaşma için kendi adına yayın sözleşmesi akdedebilmesine imkan tanınmıştır (TFF-YT m. 12)¹⁵. *Jübile karşılaşmalarının* yayın hakkının, jübile yapan futbolcuya ait olduğundan hareketle, bu gibi karşılaşmaların yayını için, o kişinin yayın sözleşmesi yapabileceği belirtilmiştir (TFF-YT m. 7/B).

TFF-YT, en üst ligdeki müsabakalar ile 2. ve 3. lig grup, klasman, yükselme ve play-off karşılaşmaları hakkında m. 4 c. 1' de genel bir esas öngörmüştür. Buna göre futbol karşılaşmalarının yayın hakkı Talimat'da belirtilen istisnalar dışında *kulüplere aittir*. Ancak kulüpler bu haktan, hükümde belirtilen ulusal ve uluslararası mevzuata uygun biçimde istifade edebileceklerdir (c. 2). Bu bakımdan ilk anda, kulüplerin lig karşılaşmalarının televizyondan yayınlanması için, kendi ekonomik, hukuki ve sportif menfaatlerine göre sözleşme yapabilecekleri düşünülebilir. Ancak TFF-YT yayın hakları üzerinde kulüplerin tasarruf yetkisini kısıtlamış bulunmaktadır. 2. ve 3. lig grup, klasman, yükselme ve play-off karşılaşmalarının yayın hakkının devrine ilişkin esasların Federasyon'un tek başına tespit edeceği ve bunların yayınının da TFF yönetim kurulunun belirleyeceği yöntem ile gerçekleştirilmesini öngörülmüşken (TFF-YT m. 9/II, IV), Talimat'da kulüplerin en üst ligdeki karşılaşmaları için daha somut bir hüküm öngörülmüştür: Buna göre;

¹⁵ Belirtilmelidir ki, 2005-2006 futbol sezonunun başından buyana yayın gelirlerinin artırılması amacıyla Türkiye Kupasının statüsü değiştirilmiş ve yayın haklarının merkezi pazarlanması yöntemine geçilmiştir.

“[...] En Üst Ligindeki Kulüpler ise, En Üst Lig Müsabakalarına ait bu haklarını, Türkiye Futbol Federasyonunun Yayın Kuruluşları ile En Üst Lig maçlarının yayınlanması için yaptığı ve yapacağı anlaşmalar çerçevesinde kullanır” (TFF-YT m. 4 c. 3). “Lig maçları ile ilgili olarak kulüpler adına (nam ve hesabına) yayın sözleşmesi yapmaya münhasıran Federasyon yetkilidir. Federasyon en üst lige ait yayın haklarının satış suretiyle devrine ilişkin esasları ve satış şeklini tek taraflı olarak belirler” (TFF-YT m. 7/A b. 1-2).

Bu düzenlemelerin altında hiç şüphesiz uluslararası uygulamalara paralel¹⁶ olarak liglerin ekonomik açıdan en kazançlı biçimde değerlendirilmesi ve böylece futbol kulüpleri arasında ekonomik dengenin bozulup sportif rekabetin bundan olumsuz etkilenmemesi düşüncesi yatmaktadır. Aksi takdirde taraftarı çok olan kulüplerin yaptıkları karşılaşmalar için büyük meblağlar ödenecek iken, örneğin bir üst lige yeni çıkmış kulüpler yayıncı kuruluş bulmakta güçlük çekebileceklerdir. Amaç, lig organizasyonunun, kendi ekonomik ve sportif varlığını dayanışma yoluyla korumasıdır. Yayın hakkının merkezi pazarlanması da bunun bir yolu olarak görülmektedir. Ancak TFF-YT’nin birçok hukuki sorunu beraberinde getirdiği de açıktır.

c) TFFK ve TFF-YT’nin Doğurduğu Maddi Hukuk Sorunları

aa) Genel Olarak

TFFK m. 29’a göre, futbol müsabakalarının televizyon ve radyodan yayınlanmasına, düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran Federasyon Yönetim Kurulu yetkili kılınmıştır. TFF-Ana Statüsü m. 68/VIII’e göre de, lig müsabakalarının televizyon ve radyodan yayın hakkının devri için kulüpler adına şartname tanzimine, ihale ve sözleşme yapmaya TFF yönetim kurulu yetkilidir¹⁷.

¹⁶ Karş. FIFA-Statüsü m. 71-72 ve UEFA-Statüsü m. 47-48. Ayrıca bkz. Öksün, Özlem Eraksoy, Spor Müsabakalarının Yayınlanmasına İlişkin AB İçtihatları, Rekabet Bülteni, Sayı: 2 (2000), s. 39 vd.; Tan, Turgut: “Rekabet Hukukunun Uygulama Alanı Açısından Kamu Kuruluşlarının Faaliyeti -Türkiye, Fransa ve İtalya Örnekleri-”, Rekabet Dergisi, Sayı: 4 (2000), s. 34 vd.; Şanal, Arda: “Avrupa’daki Yayın Hakları ve Türkiye’deki Model”, <http://www.turkspor.net/default.asp?o=2&id=48> (erişim tarihi: 14.09.2005); UEFA düzenlemelerinin AB Rekabet Hukukuna aykırı yönleri için bkz. Fritzweiler/Pfister/Summerer, s. 295 N. 71 vd.

¹⁷ Ayrıca bkz. 2004-2005 Sezonu Türkiye Profesyonel Lig Ve Kupa Müsabakaları Statüsü (RG T. 30.07.2004 S. 25538) m. 14: “2004-2005 Sezonunda oynanan Özel ve Resmi Futbol Müsabakalarından; Türkiye Profesyonel Birinci Süper Ligi müsabakaları ile Türkiye Profesyonel 2. Lig A kategorisi müsabakaları yalnız, Türkiye Futbol Federasyonu ile sözleşme imzalamış olan yayıncı kuruluşlar tarafından, diğer müsabakalar, münferit yayın hakkı sahiplerinin sözleşme yapacağı yayın kuruluşları tarafından UEFA ve Türkiye Futbol

Futbol ligi karşılaşmalarının televizyon ve radyolardan yayınlanmasına ilişkin olarak, TFF'nun kulüpler adına yayın sözleşmeleri yapabilmesi TFFK'nda açık olarak öngörülmemiş, TFF kendisine bu yetkiyi bir özel hukuk tüzel kişisi olarak *tek yanlı* çıkarttığı talimatlarla¹⁸ vermiştir. Kulüplerin Talimatta kendilerine ait olduğu ifade edilen yayın hakları üzerinde serbestçe tasarruf etmeleri engellenmiştir.

bb) Kulüplerin Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanmasının Hukuka Aykırılığı

Mutlak bir kural olmamakla birlikte, hak üzerinde sahibinin tasarrufta bulunabilmesi asıldır¹⁹. Hak sahibi bunu bizzat yapabileceği gibi, BK m. 32-37 hükümlerinden de istifade edebilir. Fakat TFF-YT, TFFK ve TFF-Ana Statüsü'nün gerçekte, futbol ligleri organizasyonu ile ilgili ulusal ve uluslararası gereklerin yerine getirilebilmesi için kulüpler hakkında sadece düzenleme ve kontrol yetkisi verdiğini²⁰ görmezden gelerek, futbol ligleri karşılaşmalarının televizyondan yayınlanması konusunda bu genel ilkeyi hiç dikkate almamıştır. İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi ise, CINEBEŞ Filmcilik ve Yapımcılık A.Ş. ile TFF arasında 29.05.1996 tarihinde yapılan *sözleşmenin* BK m. 19 ve 20 hükümlerini ihlâl ettiği iddiasıyla feshi talebini reddederken, havuz sisteminin dayandığı Talimat hükümleri hakkında ayrı bir değerlendirmede bulunmamıştır²¹.

TFFK m. 29' da "futbol müsabakalarının televizyon ve radyodan yayınlanmasına, yayınların düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran Federasyon yönetim kurulu yetkilidir" ifadesi yer almaktadır. TFFK m. 10/j'de ise, TFF yönetim kuruluna futbol ile ilgili televizyon, radyo, basılı eser yayınları ile her türlü reklam konusunda ticari ve mali hakları *düzenleme ve denetleme* yetkisi verilmiştir²². Ancak buradaki

Federasyonu Yayın Talimatları hükümlerine uygun olarak televizyondan yayınlanabilir. Radyo yayınları ile ilgili olarak Türkiye Futbol Federasyonu'nun düzenleme yetkisi saklıdır."

¹⁸ Danıştay 1996-1997 sezonu Yayın Talimatı'nın Federasyon'un "genel idare dışında kalan ve kamu tüzel kişisi niteliği taşımayan bir özel hukuk tüzel kişisi olması nedeniyle" idari işlem niteliğinde olmadığına hükmetmiştir (10. D. 1997/2081), *Tan*, Rekabet Dergisi, Sayı: 4 (2000), s. 21'den naklen.

¹⁹ *Tekinay*, S. Sulhi/*Akman*, Sermet/*Burcuoğlu*, Haluk/*Altop*, Atilla, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, 1993, s. 47.

²⁰ Alman Hukukundaki benzer görüş için bkz. *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 289 N. 51-52.

²¹ İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi T. 08.07.1997, E. 1996/760, K. 1997/625.

²² Anılan düzenlemede yayınlama ve düzenleme yetkisinin, tüzel kişiliği haiz TFF yerine, niçin bizatihi bağımsız hukuki varlığı bulunmayan yönetim kuruluna doğrudan tanındığı da anlaşılmalıdır. Kanun yapma tekniği açısından yanlış anlaşılmalara yol açacak şekilde özensiz davranıldığı, konuyu daha ayrıntılı düzenleyen TFF-Ana Statüsü'nün m. 68 hükmünde, aynı konuda bazen yönetim kurulundan bazen de Federasyon'dan yetkili olarak

“yayınlama”, “düzenleme”, “programlanma” ve “denetleme” ifadelerinden, Federasyon’a tasarruf ya da yasal temsil yetkisi verildiği anlamı çıkarılamayacağı gibi²³, özel hukuk hükümlerine tabi Federasyon’a, kendisine Talimatlar vasıtasıyla iradi ya da yasal *temsil yetkisi* i’zaf etme yetkisinin verildiği de söylenemez. Bir an için TFFK m. 29’un, yasal temsil yetkisi verdiği kabul edilse bile, bunun kapsamını belirleme yetkisinin TFF yönetim kuruluna devredilmesi söz konusu olamaz. Özel hukukta düzenlenmiş olan kanuni temsilcilik halleri (örn. MK m. 16; 335 vd.; 403/I; 438 vd.), kanun koyucunun temsil olunanın menfaatlerinin mutlak korunmasını öngördüğü hallerdir²⁴. Oysa profesyonel futbol kulüpleri, ekonomik menfaatlerinin değerlendirilmesi bakımından mutlak korunmaya (vesayete) muhtaç kişi değildirler. Özel hukuk tüzel kişilerinin ekonomik faaliyetlerinin aralarında herhangi bir ortaklık veya üyelik bağı olmaksızın bir başka özel hukuk tüzel kişisi tarafından bu şekilde vesayet altına alınması ve tasarruf yetkilerinin bu kapsamda kısıtlanması, Türk Hukuku’na yabancıdır ve buna dayanak teşkil edecek bir yasa hükmü de mevcut değildir. Bu yüzden ki, konunun TFFK’nda, TFF’nun ve hakları üzerinde tasarruf edilen kulüplerin *özel hukuk* tüzel kişisi olduklarını göz ardı etmeyecek bir şekilde düzenlemesi, hukuk tekniği bakımından bir

bahsedilmiş olmasından da anlaşılmaktadır: “Futbol müsabakalarının televizyon ve radyoda yayınlanmasının düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran *Federasyon Yönetim Kurulu* yetkilidir. [...] Kulüplerin yayın kuruluşları ile yapacakları sözleşmeler, *Federasyon’un* gözetim, denetim ve onayına tabidir. *Federasyon* tarafından onaylanmayan sözleşmeler, *Federasyon’a* karşı hükümsüzdür. *Yönetim Kurulu* bu yetkisini kullanırken, Türk futbolunun, kulüplerin ve *Federasyon’un* yararlarını ön planda tutar. *Futbol Federasyonu’nca* izin verilmeyen futbol müsabakaları televizyon ve radyoda yayınlanamaz. [...] Lig müsabakalarının televizyon ve radyoda yayın hakkının devri için kulüpler adına şartname tanzimine, ihale ve sözleşme yapmaya *Federasyon* yetkilidir.” Oysa *Federasyon* ile yönetim kurulunun aynı olmadığı açıktır. Bu durumda genel kurulun da yetkili olduğunu iddia etmesi imkân dahilindedir.

²³ Nitekim İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi’nin 08.07.1997 tarihli kararında (E. 1996/760, K. 1997/625, yayınlanmamıştır) davalı TFF savunmasında, havuz sistemini TFFK m. 1’de verilen yetkiye dayanarak uygulamaya koyduğunu ifade etmiştir. (Mahkemenin bu kararı Yargıtay 11. HD tarafından 08.06.1998’de (E. 998 K. 4204) onaylanmıştır, *Tan*, Rekabet Dergisi, Yıl: 2000 Sayı: 4, S. 17’den naklen). TFFK m. 1’in karar tarihinde yürürlükte olan metninin özel hukuk ve Rekabet Hukuku bakımından doğurduğu derin sonuçları göz ardı ederek, bu denli geniş yorumlanması ve bundan uygulamaya dönük hukuki sonuçlar çıkartılması doğru değildir. TFFK m. 1 bir amaç hükmüdür ve bu haliyle kendisine hukuki sonuçlar i’zaf edilemez ve tek başına uygulanma kabiliyeti yoktur.

²⁴ v. *Tuhr*, Andreas: Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Çev. Cavit Edege, Ankara, 1983, s. 342.

zorunluluktur²⁵. Ancak kanun koyucu, TFF ve kulüpler, var olan hukuk araçlarından istifade etmek yerine, merkezi pazarlama yoluyla en yüksek yayın gelirini elde etmek için yeni, ancak bünyeye uymayan bir yol “bulmuşlardır”.

TFFK m. 29, 5175 s. Yasa ile yapılan ve az önce değinilen değişiklikten önce, 4563 s. Kanun'un²⁶ ile değiştirilmiştir. Anılan bu değişiklik de incelendiğinde görülecektir ki, TFF-YT'nın kurduğu sistem hukuka uygun değildir: 4563 s. Kanun'un genel gerekçesinde, mevcut Kanun hükümlerinin boşluklar ve eşitsizlikler içerdiği ve bundan dolayı “konjonktürün ihtiyaçlarına ve kamuoyunun beklentilerine cevap verebilecek yeni bir düzenlemeye gidilmesi” zorunluluğundan söz edilmiştir. Yayın haklarına ilişkin olarak ise, sadece “yayın haklarının çağdaş bir sisteme oturtulması(na) [...] özen gösterilmiştir” denmektedir. Maddenin gerekçesinde de şu ifadeler yer almıştır: “Milli futbol maçlarının televizyon ve radyodan naklen yayınlanma şekli geniş halk kitlelerinin çok yakından ilgilendiren bir konudur. Naklen yayınlar konusundaki karışıklığın ortadan kaldırılması ve kamuoyunun beklentilerine cevap verilmesi amacıyla milli futbol müsabakalarının naklen yayını ile ilgili olarak Spordan Sorumlu Bakanın; diğer müsabakaların televizyon ve radyodan yayın ihalelerinde ise münhasıran Federasyonun yetkili kılınması öngörülmüştür”²⁷. Burada anılan gerekçeler, yeni düzenlemenin *hukuki yanlarını* göstermemekte, değişikliğin hangi siyasi sebeplere dayandığını anlatmaktadır. Gerekçelerin tarihsel yorum yönteminde yorum aracı olarak kullanılma kabiliyetleri de sınırlıdır. Zira yasalaşan metin ile TBMM'ne sunulan metin birbirinden farklıdır. Ayrıca TFFK m. 29, 10.06.2004'de 5175 sayılı Kanun ile yeniden değişikliğe uğramış ve bunun sonucunda, “futbol müsabakalarının televizyon ve radyodan yayınlanmasının düzenlenmesi ve programlanması” ifadesi “futbol müsabakalarının televizyon, radyo ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla yayınlanması, yayınların düzenlenmesi ve programlanması” şeklinde değiştirilmiştir. Ancak TFF-Ana Statüsü m. 68/I'deki “futbol müsabakalarının televizyon ve radyodan yayınlanmasının düzenlenmesine ve programlanmasına münhasıran Federasyon Yönetim

²⁵ Nitekim Fransa'da, lig karşılaşmalarına ilişkin yayın haklarının Futbol Federasyonu'na ait olduğu, 1992 tarihli özel bir kanunda öngörülmüştür. Hollanda'da da ise, Yüksek Mahkeme, karşılaşmalar ile ilgili haklara kulüplerin sahip olduğunu ve Federasyon'un *statüsünde* yapılacak bir değişiklikte bu hakların münhasır olarak elde edilemeyeceğini belirtmiştir, *Öksün*, Rekabet Bülteni, S. 2 (2000), s. 41; ayrıca bkz. *Şanal*, <http://www.turkspor.net/default.asp?o=2&id=48> (erişim tarihi: 14.09.2005); *Akşar*, Tuğrul: “Avrupa'da Naklen Yayın Gelirlerinin Dağıtım Modelleri”, <http://www.verkac.org/?p=303> (erişim tarihi: 14.09.2005); *Egemenoğlu*, Yunus: http://www.kuluplerbirligi.org/pdf/KB_Yayin_haklari_Yunus_Egemenoglu.pdf (erişim tarihi: 14.09.2005).

²⁶ RG T. 20.04.2000 S. 24026.

²⁷ <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss400m.htm> (erişim tarihi: 21.05.2005).

Kurulu yetkilidir” ifadesi, Ana Statü, 4563 s. Kanun ile TFFK m. 29’da yapılan değişiklikten sonra yürürlüğe girmiş olmasına rağmen muhafaza edilmiştir. Diğer bir deyimle 5175 s. Yasa ile getirilen yeni metin hiç dikkate alınmamıştır. Bu da, TFF için yasanın lafzının önemli olmadığı ve hukuki durumun kendisi açısından gerçekte değişmediği kanaatini desteklemektedir. Ancak özerklik, gerek TFF-Ana Statüsü m. 68 ve gerekse TFF-YT ile, TFFK m. 29’u adeta yeni bir yasa koyarmışçasına, TFF yararına fakat kulüpler zararına genişletme ve özellikle de, serbest rekabet düzenini bozucu düzenlemeler öngörme serbestisi olarak anlaşılabilir²⁸. Futbolun düzenlenmesi gereği, TFF’nun kulüplerin malvarlığı değerlerinden olan, yayın hakları üzerinde tasarruf etme yetkisinin ellerinden alınmasını ve kulüpleri, kendi iradeleri dışında belirlenmiş bir ticaret biçimine zorlama “serbestisini” içermez. Bunun Anayasa’nın m. 48/I c.1 ve 167/I hükümleri karşısında koruma görmesi mümkün değildir²⁹.

TFFK m. 29’u ikinci kez değiştiren 5175 s. Kanun’un gerekçesinde de, sadece “gelişen teknolojik gelişmelere göre” milli maçların yayını konusunda düzenleme yapıldığından bahsedilmekte, lig karşılaşmalarının yayınıyla ilgili tadilin sebepleri ise belirtilmemektedir³⁰. Bu açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, TFF’nun kendisinin yaptığı Talimatlarla ortaya çıkan,

²⁸ Karş. RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168, Üye N. Karacehennem’in karşı oy gerekçesi: “TFF’nin Kanunla kendisine verilen tek elden pazarlama hakkının, bu hakkı dilediği gibi (yani 4054 sayılı Kanunda yasaklanan eylemlere yer verecek şekilde) kullanma hakkını içermediği muhakkaktır. Aksi, Kanun tekniği bakımından, ancak TFF’nin yayın haklarının devrine ilişkin eylemlerine 4054 sayılı Kanun’un uygulanmayacağına dair bir Kanun hükmü ile mümkündür”.

²⁹ TFFK m. 29’un 4563 s. Kanun ile yapılan değişiklikten önceki metni “Futbol müsabakalarının televizyon ve radyoda yayınlanmasının düzenlenmesi ve programlanmasına Federasyon yetkilidir. Kulüplerin bu konuda yayın kuruluşları ile yapacakları sözleşmeler, Federasyonun gözetim, denetim ve onayına tâbidir” şeklinde idi. Anayasa Mahkemesi, itiraz yoluyla önüne gelen bir olayla ilgili olarak 10.06.1997 tarihinde verdiği kararda (E.1997/47, K. 1997/55), Ankara 19. Asliye Hukuk Mahkemesinin eski m. 29 c. 2 hükmünün iptali talebini, kulüpler ile Federasyon arasında çıkan uyuşmazlıkların, TFFK m. 14’e göre Tahkim Kurulunda çözülmesi gerektiği ve bundan dolayı, “başvuran Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine” hükmetmiştir. Karar oyçokluğu ile alınmıştır. İtiraz konusu olayda, Prime Prodüksiyon Hizmetleri AŞ. ile İstanbulspor Spor Faaliyetleri AŞ. arasında yayın sözleşmesi imzalanmış, ancak bu TFF tarafından onaylanmamıştır (<http://www.anayasa.gov.tr/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1997/K1997-55.htm>, erişim tarihi: 08.05.2005). Anayasa Mahkemesinin AY m. 152’de yer alan “mahkeme” kavramını yorumlayışının eleştirisi ve yeni bir yaklaşımın gerekliliği hakkında bkz. *Başlar*, Kemal: Anayasa Yargısında Mahkeme Kavramı, Ankara, 2005, s. 22 vd., 125 vd. Gerçekten bu halde, bazı yasa kuralları anayasaya uygunluk denetiminin dışında kalacaktır. Bu durumun ise, anayasa koyucunun iradesiyle örtüşüp örtüşmediği tartışmaya açıktır.

³⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss454m.htm> (erişim tarihi: 21.05.2005).

yasayı kanun koyucunun iradesiyle örtüşmeyecek biçimde değiştiren ve kulüplerin malvarlığı haklarına müdahale sonucunu doğuran durumun, sadece TFFK m. 29'un "futbol müsabakalarının televizyon, radyo ve her türlü teknik cihaz ve benzeri araçlarla *yayınlanmasına [...] yetkilidir*" ifadesine dayandırılması hukuken mümkün değildir³¹. Gerçekte, bu ifadeden tam olarak neyin anlaşılacağı da belli değildir. Kanaatimizce TFFK m. 29 bir bütün olarak değerlendirildiğinde, hükmün TFF'na, yayın sözleşmelerinin çerçevesinin oluşturulması ve bu sözleşmelerin uygulanmasıyla ilgili olarak, ilgili kamu kuruluşlarıyla koordinasyon sağlanması, tek tek kulüpleri aşan organizasyonel düzenlemelerin yapılması ve sistemin işlemlerini denetleme yetkisi tanıdığı sonucuna varılabilir. Gelecekte merkezi pazarlama yönteminin cazibesini yitirmesi ya da kulüplerin karşı çıkmaları halinde³², TFF aynı hükme dayanarak, salt Talimat değişiklikleriyle, diğer bir deyimle kulüplerin onayı olmaksızın³³, yeni bir sistemi uygulayabilecektir. Ancak TFF'nun özerkliğine dayanan düzenleme serbestisinin, kulüplerin malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkilerini kapsayacak genişlikte anlaşılması TFFK m. 10/j ve 29'a dayandırılmaz. Bunun için açık bir yasa hükmüne ihtiyaç vardır.

Gerek TFFK m. 10/j ve 29, gerek TFF-Ana Statüsü m. 68 ve gerekse TFF-YT'nın değerlendirilmesinden çıkan sonuçlar ve TFF uygulamaları, profesyonel lig organizasyonlarına katılan kulüpler için hukuki güvenlik ilkesinin de teminat altında olmadığını göstermektedir. Eğer TFF bu kadar geniş yetkileri haiz ise, kanun koyucunun bir yasa ile konuyu düzenlemesine gerek yoktur. Bir özel hukuk tüzel kişinin kendisini açıkça yetkilendiren bir yasa hükmü olmadan, üçüncü kişilerin tasarruf yetkilerini tahdit edebilmesi hukuk tarafından korunmamalıdır. TFF'nun yasayla kendisine verilen yetkiyi kullanırken, kendisine ait olmayan bir hak üzerinde tasarruf

³¹ Karş. RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362. RK'na yapılan şikayet başvurusunda, TFFK m. 29'da sadece "onaylama" görevinden bahsedilmesine rağmen, TFF'nun kulüpler adına ihale düzenlediği belirtilmiş, ancak bu husus, ne soruşturma sebepleri arasında sayılmış ne de Kurul tarafından tartışılmıştır.

³² Havuz sisteminin kanaatimizce sağlam olmayan hukuki dayanaklarına rağmen uygulanmaya devam edilmesinin sebebi, ilgili taraflarca -ekonomik ve hukuki menfaatleri gereği- TFFK m. 10/j ve 29'un TFF'nu merkezi pazarlama konusunda mutlak biçimde yetkilendirdiği şeklinde anlaşılmasında yatmaktadır. Nitekim hemen her sezon başlangıcında havuz sistemi kulüplerce tartışma konusu yapılmaktadır. Diğer bir deyimle sistem varlığını ve devamını, açık bir yasal dayanaktan çok, ortak menfaatten doğan bir yoruma borçlu gözükmektedir. Bu yüzden havuz sisteminin geleceğinin 1. ligdeki kulüpler ve özellikle dört büyük kulüp ile TFF'nun ve mahkemelerin TFFK m. 10/j ve 29'dan ne anladıklarına bağlı olduğunu iddia etmek yanlış olmayacaktır.

³³ Eğer kulüpler TFF'nun üyesi olsalardı, TFF-Ana Statü ve bunun devamı niteliğindeki yayın talimatı ile onları bağlayıcı organizasyon normları yaratmak, şu anki duruma göre hukuken daha kolay olacaktı, *Waldhauser*, s. 238.

etmek suretiyle, emredici yasa hükümlerini ihlâl ettiği belirtilmelidir. TFF-YT’nda öngörülen havuz sisteminin yasal bir dayanağı yoktur. Bu gerekçelerle gerek TFF-Ana Statüsü m. 68 ve gerekse TFF-YT m. 4-14³⁴ BK m. 19 ve 20 uyarınca mutlak butlanla malûldür³⁵. Kulüplerin kendilerine ait olan yayın hakları üzerindeki tasarruf yetkilerinin kendi rızaları ve açık bir yasal hüküm olmadığı halde kısıtlanması, ahlâka aykırıdır.

C. TFFK ve TFF-YT’NİN KURDUĞU SİSTEMİN TEMSİL HUKUKU AÇISINDAN TAŞIDIĞI SORUNLAR

“Havuz sistemi” olarak da anılan, lig karşılaşmalarına ilişkin yayın haklarının merkezi pazarlanması uygulamasına, 29.05.1996 tarihinde TFF ile yayıncı kuruluş CINEBEŞ arasında yapılan ve yayın haklarının 1996-1997 sezonundan itibaren 3 sezon süreyle devrini içeren sözleşmeyle geçilmiştir. Bunun öncesinde TFF yönetim kurulunun 22.04.1996 tarihli kararına göre şartname hazırlanmış, burada futbol maçlarının yayını için “kulüplerin isteklerine uygun olarak bir birlik oluşturularak havuz sistemine geçilmesi kararlaştırılmıştır”³⁶. TFFK m. 29’da 4563 s. Kanun ile yapılan değişiklikten önceki dönemde verilen bir Rekabet Kurulu kararında TFF, havuz sisteminin kulüplerin ve TFF Genel Kurulu’nun onayı ve talebiyle kararlaştırıldığını ve bu karara uygun düzenlemeler yapıldığını ifade etmiştir³⁷. Anılan kararlarda yer alan, kulüplerin “istekleri” ve “onayı” ifadelerinden, TFF’na bir iradî temsil yetkisi verilip verilmediği ve bunun hangi şartlarda ve içerikte

³⁴ TFF-Ana Statüsü m. 68 “yayınların düzenlenmesi”, TFF-YT m. 4 “yayın hakkı”, m. 5 “yayın programlanması ve düzenlenmesi”, m.6 “Yayınlar (Yayın yasağı-izne bağlı yayınlar-istisnalar-sair hususlar)”, m. 7 “Yayın sözleşmesi”, m. 8 “Yayın sözleşmesinin onayı”, m. 9 “Yayın hakkının Federasyona ait olduğu müsabakalar”, m. 10 “televizyon ve radyo yayınlarının ilkeleri”, m. 11 “yayın yetki belgesi”, m. 12 “tek maçlı eliminasyon sistemine göre oynanan müsabakalarda uygulanacak sistem”, m. 13 “haber verme görevi ve yayın”, m. 14 “yayın ücreti payı” başlıklarını taşımaktadırlar. Yine belirtilmelidir ki, TFF, karşılaşmaların TV ve radyodan yayınlanmasıyla ilgili olarak başka düzenleyici işlemlerine de hükümler koymaktadır, örn. 2004-2005 Sezonu Türkiye Profesyonel Lig Ve Kupa Müsabakaları Statüsü m. 14.

³⁵ Karş. Danıştay 10. D. T. 25.07.1997, E. 1997/972, K. 1997/2081, Danıştay bu kararında, TFF’nun, TFFK uyarınca genel idare dışında kalan özerk bir özel hukuk tüzel kişisi olduğunu, 1996/1997 yılı yayın talimatının idari işlem niteliği taşımadığını ve buna karşı açılan iptal davasının da idari yargının görev alanı dışında kaldığını belirten Ankara 6. İdare Mahkemesi’nin 24.12.1996 tarih ve 1996/1558 karar sayılı kararını onaylamıştır, bkz. RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168, dn. 3. Bu yüzdendir ki, TFF düzenlemeleri için özel hukuk yaptırımları uygulanacaktır.

³⁶ İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi T. 08.07.1997, E. 1996/760, K. 1997/625; Danıştay 10. D. T. 02.03.1999, E. 1996/8807, K. 1999/687.

³⁷ RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362.

gerçekleştiğini tespit mümkün değildir. Genel kurulda her ne kadar kulüp temsilcileri bulunsa da (TFFK m. 5/I b. a), bunların oyları hiç şüphesiz kulüplerin değil, TFF'nun organı olan genel kurulun iradesini oluşturabilir. Diğer bir deyimle böyle bir yetki kulüpler tarafından ancak özel olarak verilebilir. Yoksa “temsilcinin” karar organının bu yetkiyi kendisine vermesi söz konusu olamaz. Ayrıca, TFFK m. 6'nın, 4563 s. Kanun'dan önce yürürlükte olan metnine göre, genel kurulun görevleri ve yetkileri arasında, kulüplerle TFF arasındaki malî konuların düzenlemesi de yer almamıştır.

Kanaatimizce kulüpler “adına (nam ve hesabına)” (TFF-YT m. 7/A b. 1) yayın sözleşmesi yapma yetkisinin TFF'na verilmesi üç açıdan hukuki dayanaktan yoksundur:

1- Eleştirilmesi gereken ilk nokta, TFF'nun temsil yetkisinin kaynağına ilişkindir. Gerçekten TFFK m. 29'da kulüplerin temsilinden bahsedilmemesine rağmen, TFF-Ana Statüsü m. 68/VII'de, Federasyon'un lig müsabakalarının televizyon ve radyodan yayın hakkının devri için kulüpler adına şartname düzenleyeceği, ihale ve sözleşme yapacağına öngörülmektedir. Yine TFF-YT m. 7/A b. 1 de, lig maçları ile ilgili olarak kulüpler adına (nam ve hesabına) yayın sözleşmesi yapmaya münhasıran TFF'nun yetkili olduğunu belirtmektedir. Yasada iradi ya da kanuni temsilden hiç bahsedilmemiş olmasına rağmen, TFF'nun kendisini, hangi hukuki gerekçeyle kulüplerin temsilcisi olarak gördüğü anlaşılamamaktadır. Diğer yandan TFF'nun yayın haklarını kendisini temsilci görmeden doğrudan satabileceği de ileri sürülebilir. Zira TFFK m. 29'un TFF yönetim kuruluna tanıdığı yetki, temsil gerektirmeyen aslî bir yetkidir. Bu yüzden TFF-Ana Statüsü m. 68/VII ve TFF-YT m. 7/A b. 1, yetkinin nisbileştirilmesi sebebiyle TFFK'na aykırılık taşımaktadırlar. Ancak TFF da TFFK m. 29'u bu şekilde yorumlamamış olsa gerek ki, kulüpler adına ve hesabına sözleşme yapmayı bir hal tarzı olarak görmüştür.

Öte yandan kulüplerin “adına” ve “nam ve hesabına” hükümlerinin gerçekte uygulanıp uygulanmadığı da şüphelidir. Zira gerek İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin kararında, gerekse Rekabet Kurulu'nun şimdiye kadar konuyla ilgili olarak verdiği kararlar³⁸ TFF'nun yayın sözleşmesini kulüpler adına değil kendi adına imzaladığını göstermektedir³⁹.

³⁸ RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362; RK Karar No: 01-51/514-126 Karar Tarihi: 23.10.2001, RG T. 02.12.2002 S. 24954; RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168. Ayrıca bkz. Danıştay 10. D. T. 22.11.2001 E. 1999/4514 K. 2001/4033; Danıştay 10. D. T. 04.11.2003 E. 2001/355 K. 2003/4245.

³⁹ Bkz. Danıştay 10. D. T. 02.03.1999 E. 1996/8807 K. 1999/687, Kararda, “... tarihinde yapılan ihale sonucunda da Cine-5 Filmcilik ve Yapımcılık A.Ş. ile Türkiye Futbol Federasyonu arasında ... tarihli sözleşme imzalanmıştır” ifadesi bulunmaktadır. Kulüplerin temsilinden ise hiçbir şekilde bahsedilmemektedir.

Zira Rekabet Kurulu'na yapılan şikayetlerde, hakkında soruşturma yapılanlardan birisi daima TFF olduğu halde, Federasyon, sözleşmeyi kulüpler adına yaptığını, kendisinin, rekabet kısıtlamasını oluşturan eylemin içinde yer alanlardan sadece birisi olabileceğini hiç iddia etmemiştir. Rekabet Kurulu'nun da kulüplerin, gerçekte sözleşmenin tarafı olmadığından hareket ettiği anlaşılmaktadır. Profesyonel lig kulüpleri hakkında, soruşturmalar kapsamında bilgi isteme dahil (RKHK m. 14) hiçbir işlem yapılmamıştır. Oysa TFF -Talimatlara itimat edilirse- sadece "temsilci" olarak hareket etmektedir. Özetle Federasyon çıkardığı Talimatlarda kendisini, TFFK m. 29'a aykırı biçimde temsilci olarak görmekte, ancak bunu da Talimatlara aykırı olarak uygulamamaktadır.

2- TFF tarafından TFF-YT m. 4, 7/A b. 1 ve 9/II, IV'de düzenlenen ve kulüplerin adına sözleşme yapılabileceğini öngören yöntem (ayrıca bkz. TFF-Ana Statüsü m. 68/VII) temsil hukuku bakımından, kanaatimizce Futbol Kulüpleri Tescil Talimatı m. 7 uyarınca kulüplerin TFF'na ibraz etmek zorunda oldukları "Taahhütnamenin" içeriği ile izah edilmeye çalışılabilir (karş. TFFK m. 26/II). Taahhütname, kulüplerin Federasyon'un futbol ile ilgili olarak yapacağı düzenlemeler ile vereceği kararlara riayet edileceğine ilişkin, tek taraflı bir irade beyanıdır. Böylelikle tescil talebinde bulunan kulüpler tescil edilmeleri halinde "*Federasyonun Kanun, Tüzük, Statü, Talimat ve Genelgelerine tamamen uyacaklarını*" taahhüt etmektedirler. Özel hukuk tüzel kişilerinin meydana getirdikleri üst örgütlenmelerde, bu yapı içinde yer alan tüzel kişilerin daha üstte yer alan örgütün "kurallarına" uyacaklarına dair kendi tüzüklerinde düzenlemeler yapmaları mümkündür. Nitekim TFF da UEFA-Statüsü m. 7 ve UEFA'nın her türlü statü, kural, talimat ve kararına uymak ve üyelerinin de bunlara uymasını sağlamak zorundadır. Kulüplerce ibraz edilmek zorunda olan ve daha baştan TFF-YT'na uyulacağını belirten Taahhütname de, bu bağlamda değerlendirilebilir⁴⁰. Taahhütname ile futbol kulüpleri, tek taraflı bir irade beyanında bulunarak TFF'nun haklarında düzenlemeler yapmasına ve bunları uygulamasına önceden izin vermektedirler. Kulüpler ayrıca, hukuk kurallarının uygulanabilmesi için kendilerinin de amaca uygun hukuki işlem ve eylemler yapacaklarını beyan etmektedirler⁴¹. Kulüplerin TFF'na bu yolla, aynı zamanda iradî temsil yetkisi verdikleri bir an için düşünülebilir (BK m. 32/I). Ancak bu yetki, doğumu itibariyle iradî iken, bazı hükümleri açısından kanunî temsile yaklaşmaktadır: Zira temsil olunan, hukuki işlemi

⁴⁰ Alman Hukukunda da, Federasyon 1. ve 2. Lig kulüpleri ve bunların futbolcularıyla lisans sözleşmesi akdetmektedir. Bu sözleşmeyle gerek kulüp gerekse futbolcu Federasyon'un düzenleme otonomisini (*Verbandsgewalt*) tanıdığını ve her türlü tüzük hükmünü (bu arada yayın haklarının Federasyon'ca pazarlanacağını) kabul ettiğini beyan etmektedir. Bu uygulama "*üçgen sözleşme sistemi*" olarak isimlendirilmektedir, *Waldhauser*, s. 240.

⁴¹ Karş., *Hoeren*, Thomas: Anmerkung zum Urteil des BGH vom 11.12.1997 (JR 1998, s. 327 vd. = BGHZ 137, 297 vd.), JR 1998, 334.

bizzat yapma yetkisini kaybetmekte ve BK m. 34/I c. 1'e göre sahip olduğu temsil yetkisinin kapsamını değiştirme ve yetkiyi geri alma imkânından da mahrum bulunmaktadır⁴². Bir an için bu durum da, temsil yetkisi verenin iradesinin esas alınmasından hareketle (BK m. 33/I c. 2), kulüplerin temsil yetkisini verirken, anılan hususlar bakımından uygun irade taşıdıkları ve yetkilerini kullanmaktan vazgeçtiklerinin farz olunması ile izah edilmeye çalışılabilir. Ne var ki, TFF-YT'nın temsil yetkisi perdesi ile, kulüplerin yayın sözleşmeleri yapma haklarını tamamen ellerinden almış olması, bu izah tarzıyla da hukuka uygun hale getirilemez. Zira kulüplerin iradî temsil yetkisinin kapsamını serbestçe belirleme ve yetkiyi geri alma haklarından vazgeçmeleri, MK m. 23/II (karş. AY m. 48/I) uyarınca hukuka aykırı olduğu gibi, BK m. 19/II ve 20/I'e göre de mutlak butlanla geçersizdir.

3- TFF-YT kulüplere iki seçenek sunmaktadır: Kulüpler ya havuz sistemine dahil olacaklar ve karşılaşmaların yayınlanmasını sağlayıp gelir elde edecekler ya da havuz sistemine dahil olmayacaklardır. Ancak bu son halde futbol mevzuatı uyarınca kulüplerin bireysel olarak yayın sözleşmesi yapma hakları da yoktur. Zira TFF-Ana Statüsü m. 68/II ve IV'e göre kulüplerin yayın kuruluşları ile yapacakları sözleşmeler, Federasyon'un gözetim, denetim ve onayına tabi olduğu gibi Federasyon tarafından onaylanmayan sözleşmeler, Federasyon'a karşı hükümsüzdür ve Federasyon'ca izin verilmeyen futbol müsabakaları televizyon ve radyodan yayınlanamaz⁴³. TFF-YT'na göre, kulüpler *sadece*, 4. ve 9/II, IV maddelerinin *kapsamı dışında* kalan karşılaşmalar için yayıncı kuruluşlarla sözleşme yapabilmektedirler. TFF-YT m. 8/I ve m. 11'e göre de, ancak bu nevi karşılaşmalar *haricindekilere* yayın yetki belgesi verilebilir. Ancak bu hüküm TFF tarafından, genel yayın ve düzen ilkelerinin gerçekleştirilmesi, profesyonel lig organizasyonunun temel hedeflerinin gözetilmesi ve denetimin sağlanması gibi sportif ve yönetsel amaçlar⁴⁴ için değil, TFF'nun kendisinin tespit ettiği pazarlama sisteminin zorlanması amacıyla uygulanmaktadır. TFF-Ana Statüsü m. 68/II ve IV'ün, TFF'nun kulüplerin temsilcisi olduğu şeklinde anlaşılması hukuken mümkün gözükmemektedir. TFF'na yayın sözleşmelerini kulüpler adına yapma yetkisi verilerek, kulüplerin yayın hakları üzerindeki tasarruf yetkileri kısıtlanmıştır ve hak sahibi olmayan TFF'nun haklar üzerinde tasarruf edebilmesi için de, buna temsil yetkisi tanınmıştır⁴⁵.

⁴² v. Tuhr, s. 345.

⁴³ Karş. AYM T. 10.06.1997 E.1997/47, K. 1997/55.

⁴⁴ Karş. Tan, Rekabet Dergisi, Yıl: 2000 Sayı: 4, s. 20.

⁴⁵ Temsil ve tasarruf yetkileri arasındaki ilişki hakkında bkz. Tekinay/Akman/ Burcuoğlu/Altop, s. 47.

D. YAYIN HAKKININ SAHİPLİĞİ SORUNU

1- Hak Sahibinin (Düzenleyicinin) Tespitinde Temel İlke: Ticari Risk ve Organizasyon Kriteri

Yayın hakkının sahibinin belirlenmesinin önemi, ortaya konulan ürünün (futbol karşılaşması) kimin tarafından ekonomik olarak değerlendirilebileceği ve üründen hukuka aykırı olarak faydalanılması durumunda, kimin yasal koruma talep etmeye yetkili olacağıının bilinmesindeki hukuki yararlar yakından ilgilidir. Aksine bir yasa hükmü olmadıkça (karş. 551 s. Patent KHK m. 16-41), bir ekonomik değerden istifade etme hakkı, ilk ve öncelikli olarak onun yaratıcısına aittir (karş. FSEK m. 18/II) ve herkes kendi bedenî ve fikrî çalışması sonucu oluşan ürünün, başkaları tarafından haksız biçimde değerlendirilmesine, bundan menfaat temin edilmesine karşı çıkma hakkına sahiptir. TTK m. 56-65 de, esasen bu düşüncenin ürünüdür.

Ülkemizde futbol karşılaşmaları ile ilgili olarak, gerek mahkemelerce gerekse Rekabet Kurulu⁴⁶ tarafından verilen kararlarda (görüldüğü kadarıyla), yayın haklarının niteliği ve sahipliği meselesi, uyuşmazlık konusu olmamıştır. Bunun sebebi, ülkemizde yayın haklarının merkezi pazarlanması uygulamasına kulüplerin isteğiyle başlanması⁴⁷ ve bu yolda geliştirilen çözümün kulüplerce benimsenmiş olmasıdır. Kulüpler yayın gelirlerinden yeterli pay aldıkları sürece haklarının Federasyon'ca pazarlanmasına itiraz etmemektedirler. Sistemin kısmen ya da tamamen sona erdirilmesi lig karşılaşmalarının yayın haklarının bütün olarak satılmasını imkansız kılacağından kulüpler, önemli bir mali kaynak olan yayın gelirlerini azaltacak bireysel pazarlama gibi girişimlerden kaçınmaktadırlar.

Almanya Federal Kartel Dairesi, 1994'de Alman Futbol Federasyonu'nun⁴⁸ UEFA Kupası organizasyonuna katılan Alman

⁴⁶ Gerek Türkiye'de gerekse Avrupa ülkelerinde futbol mevzuatından doğan sorunların önemli bir kısmının rekabetin korunması kurallarından kaynaklanmış olması ve ilgili makamlarca verilen kararların yön gösterici özelliği dikkat çekicidir.

⁴⁷ RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362.

⁴⁸ Almanya Profesyonel Oyuncular Statüsü'nün 3. maddesinin Nisan 1989 tarihindeki metni ile TFF-YT m. 4 ve 7/A b. 1 arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Buna göre "Profesyonel takımların federal düzeydeki karşılaşmaları ile uluslararası karşılaşmalarının televizyon ve radyodan yayınına ilişkin sözleşme yapma yetkisi Alman Futbol Federasyonu'na aittir [...]". Elde edilen gelirlerin nasıl dağıtılacağına ise, lig komisyonu veya Alman Futbol Federasyonu yönetim kurulu karar vermekteydi (karş. TFF-YT m. 14), BGHZ 137, s. 298-299. Gerek Federal Kartel Dairesi'nin gerekse Federal Mahkeme'nin kararları üzerine Alman futbolu esaslı bir yapısal reform geçirmiştir. Konumuzu ilgilendirdiği kadarıyla özetlenmek gerekirse, Alman 1. Federal Futbol Ligi (Bundesliga) ile 2. futbol ligi profesyonel kulüpleri 2001-2002 sezonunun başından itibaren Alman Futbol Federasyonu

kulüplerinin kendi sahalarında yapacakları karşılaşmaların yayın haklarını (*Fernsehrechte/Übertragungsrechte/Ausstrahlungsrechte/Lizenzrechte*)⁴⁹, 1992-1993 sezonundan itibaren altı sezon için, iki farklı yayın hakları acentesine satması üzerine soruşturma başlatmış ve Federasyon'un turnuvaya katılan kulüpleri saf dışı bırakarak, bunların Avrupa kupalarında kendi sahalarında oynayacakları karşılaşmaların televizyondan yayını haklarının Alman pazarında satılmasına ilişkin görüşmeler yapmasını ve sözleşme akdetmesini yasaklamış ve ayrıca Federasyon'un muafiyet başvurusunu reddetmiştir⁵⁰. Daire kararında, düzenleyiciyi de (*Sportveranstalter*), bir sportif etkinliğin organizasyon ve finansal yönden sorumlusu olan, bunun hazırlığını ve icrasını üstlenen ve etkinliğin ticari riskini taşıyan kişi olarak (*ticari risk ve organizasyon kriteri*) tanımlamıştır⁵¹.

Kartel Dairesi'nin yukarıda anılan kararına yapılan itiraza ilişkin olarak, Alman Federal Mahkemesi tarafından 1997'de verilen ve Daire'nin, UEFA Kupası karşılaşmalarına ilişkin yayın haklarının Alman Futbol Federasyonu'nca merkezi değil, kulüplerce bireysel olarak pazarlanabileceğini belirten kararını onaylayan kararında, "düzenleyici" kavramı ayrıntılı tartışılmamış olmakla beraber, sonuç olarak yayın haklarının sahibinin, futbol karşılaşmasının oynanmasında asli ekonomik ve organizasyonsal katkıyı (stadyumun hazır tutulması, reklam, bilet satımı, güvenlik, ulaşım vb. gibi tedbirler) gerçekleştiren, sportif ve teknik hazırlıkları yapan ve seyircilerin ilgisini çekecek bir ürün yaratan her iki kulübün olduğuna hükmedilmiştir. Mahkemeye göre Rekabet Hukuku

üyeliğinden ayrılmışlar ve kendi aralarında yeni bir "Lig Birliği" (Die Liga-Fußballverband e.V.) kurmuşlardır. Lig Birliği Alman profesyonel futbolunun düzenlenmesini ve uygulanmasını üstlenmiştir (<http://www.bundesliga.de/intern/ligastatu>, erişim tarihi: 03/05/2005). Lig Birliği, özel hukuk tüzel kişisi olarak Federasyon'un üyesidir ve faaliyetlerinde gerek Federasyon tüzüğü, gerekse özel bir sözleşme (Grundlagenvertrag) uyarınca Federasyon ile eşgüdüm içindedir. Lig Birliği operasyonel (icraî) işlemlerini gerçekleştirmek üzere, tek kurucusu ve ortağının kendisinin olduğu Alman Futbol Ligi Limitet Şirketini (Deutsche Fußball Liga GmbH-DFL GmbH) kurmuştur. Yayın hakları bakımından yapılan yeni düzenlemeye göre Lig Birliği lig karşılaşmalarına ilişkin yayın haklarını kendi adına münhasıran pazarlamaya yetkilidir (Alman Futbol Federasyonu Tüzüğü m. 16a b. 1-2). Lig Birliği bu ve ligin ve karşılaşmaların icrası haklarını kurulan Alman Futbol Ligi Limitet Şirketine devretmiştir (<http://www.bundesliga.de/imperia/md/content/transferlistepdfs/satzung/23.pdf>, erişim tarihi: 03/05/2005). Şu an anılan lig şirketi, Alman profesyonel futbolunu sportif ve ekonomik boyutlarıyla Alman Futbol Federasyonu'ndan bağımsız olarak, kendi sorumluluğunda yöneten kuruluştur. İtalyan profesyonel liglerindeki durum için bkz. *Tan*, Rekabet Dergisi, Yıl: 2000 Sayı: 4 s. 34 vd.

⁴⁹ Terminoloji için bkz. *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 300 N. 100.

⁵⁰ WuW/E BKartA, s. 2682 ve 2696; BGHZ 137, s. 301.

⁵¹ WuW/E BKartA, s. 2690 vd; *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 303 N. 111.

açısından ev sahibi kulüp yayın haklarının en azından asli sahiplerinden iken, UEFA Kupası'nın hazırlığı, düzenlenmesi ve oynanmasında sadece koordinasyonu üstlenen, böylece de pazarlanabilir bir ürünün ortaya çıkmasında esaslı hiçbir katkısı olmayan Futbol Federasyonu'nun, hakların pazarlanmasında söz sahibi olması kabul edilemez. Bu kuruluş, kulüplerle birlikte ancak UEFA'dır⁵².

Frankfurt a.M. Eyalet Mahkemesi 1998'de, motor sporlarıyla ilgili bir kararında, Federal Mahkeme'nin anılan kararını esasta benimsemiş, fakat somut olayın özelliğinden dolayı da, kısmen farklı bir yaklaşım getirmiştir: Buna göre spor etkinliklerine ilişkin yayın hakları, kural olarak kendi finansal imkânlarını kullanmak suretiyle etkinliği ticari olarak yaratana (düzenleyici) ait olmakla beraber, etkinliğin izleyicilerin ve böylece yayın kuruluşlarının ilgisini çeken pazarlanabilir bir ürün haline gelmesinde kural koyma ve lisanslama gibi kendi çalışmaları ve organizasyonu ile esaslı katkıda bulunan ilgili spor federasyonu da, düzenleyici ile birlikte yayın haklarını pazarlama hakkına sahiptir⁵³.

AB Komisyonu da 1993'de, yayın haklarının, genel olarak etkinliğin gerçekleştirildiği mekanlara girişleri kontrol etme ve düzenleme yetkisine sahip olan düzenleyicide bulunduğunu ifade etmiştir⁵⁴. Ticari riski kimin taşıdığına yayın haklarının sahibinin belirlenmesindeki önemine bir diğer örnek, İtalya'dan verilebilir: İtalyan Rekabet Kurulu Futbol Federasyonu'nun kurumsal görevinin genel olarak teknik ve idari konulara katılmak olduğu, ancak her bir maçın organizasyonu ile ilgili herhangi bir müteşebbis riski üstlenmediği gerekçesiyle Federasyon'un yayın haklarına ortak olma hakkına sahip olmadığına hükmetmiştir⁵⁵.

İsviçre'de de, UEFA'nın 1993'de şampiyonlar ligi statüsünde yaptığı, turnuvaya katılma hakkını elde eden kulüplerin o tarihe kadarki yayın ve reklam sözleşmelerini geçersiz ilan eden ve ön elemeler hariç tüm yayın haklarının sadece kendisi tarafından pazarlanabileceğini öngören düzenleme Kartel Kanunu'na aykırı bulunmuştur⁵⁶.

2- Türk Futbol Mevzuatında “Düzenleyici” Kavramı

TFF-YT'nin lig karşılaşmalarının yayın haklarının kulüplere ait olduğunu belirtmesinin (TFF-YT m. 4) hangi hukuki temellere dayandığı

⁵² BGHZ 137, s. 306-308; *Westerholt*, Margot Gräfin: “Übertragung von Sportveranstaltungen im Fernsehen”, ZIP 1996, s. 265; Kararın eleştirisi için bkz. *Heermann*, Peter W.: “Kann der Ligasport die Fesseln des Kartellrechts sprengen?”, SpuRt 1999, s. 12.

⁵³ LG Frankfurt a.M. SpuRt 1998, s. 195-196. Bu karar Frankfurt a.M. Eyalet Yüksek Mahkemesi'nce onaylanmıştır, OLG Frankfurt a.M., SpuRt 1999, s. 200 vd.

⁵⁴ AB Komisyonu, RG 1993 L 179/23, 27 (*Waldhauser*, s. 65'den); karşı., *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 291 N. 58.

⁵⁵ *Öksün*, Rekabet Bülteni, S. 2 (2000), s. 43.

⁵⁶ *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 291 N. 55-56.

açık değildir. TFF-YT’nda yayın hakları, karşılaşmanın türüne göre TFF’na (milli maçlar), kulüplere (lig karşılaşmaları) ve bir futbolcuya (jübile maçları) tanınmıştır⁵⁷. TFF’nun muhtelif Talimatlarına yakından bakıldığında, TFF’nun yayın haklarının sahibini tespit ederken, karşılaşmayı organize etme, futbol mevzuatına göre sorumluluk üstlenme (örn. uygun stat bulma, bilet satma, stat içi güvenliği sağlama, bilet satma, stat içindeki seyirci, TFF temsilcileri ile basın mensuplarının görevlerini yapabilmeleri için uygun ortam sağlama, deplasman karşılaşmalarında zamanında rakip takımın bulunduğu şehre varma gibi tedbirler, 2004-2005 Sezonu Statüsü m. 4, 18 ve 24) kriterlerine dayandığı görülmektedir. Kulüpler bundan başka, kendi takımlarını hazırlamakta, bunun için kendi hedef ve imkânları doğrultusunda yatırımlar yapmaktadırlar Bu süreçlerde TFF, genel çerçeveyi çizmek ve uygulamayı gözetlemekle yetinmekte, ligin kurallara uygun ve seyirci açısından cazip şekilde yürümesi için en büyük katkıyı kulüpler yapmaktadır. TFF-YT m. 9/I’in, milli takım karşılaşmaları yayın haklarını TFF’na tanınmasının sebebi de, hiç şüphesiz anılan organizasyon faaliyetlerinin TFF tarafından gerçekleştirilmesidir.

“Düzenleyici” kavramının futbol ile ilgili mevzuatta değişik anlamlarda kullanıldığı da belirtilmelidir: TFF, TFFK m. 10/a, TFF-Ana Statüsü m. 45/a ve 2004-2005 Sezonu Statüsü m. 1’de liglerin “düzenleyicisi” olarak gösterilmektedir. Ancak bu ifadeden anlaşılması gereken, liglerin ve bu çerçevede yapılan karşılaşmaların tabi olacağı genel, objektif, soyut hukuk kurallarının konulması ve uygulanması ile gerekli teknik organizasyonun yapılması olmalıdır. TFF, gerek uluslararası futbol kuruluşlarına üyeliği sebebiyle ve gerekse kendi özel kanunu uyarınca düzenlemeler yapmaya yetkili ve görevli kılınmıştır. TFF kuralları koymakta ve kendi organları vasıtasıyla bunların uygulanmasını sağlamaktadır (TFFK m. 2). Federasyon’un faaliyet göstermemesi halinde Türkiye’de yapılan müsabakalar tanınmayacak ve Türk futbolu hiçbir uluslararası futbol etkinliğine katılamayacaktır. Nitekim *Tan*⁵⁸ TFF’nun “kendisine kamu hizmeti ödevi verilmiş bir özel hukuk kişisi” olduğu görüşündedir. Amacı futbolun sportif, hukuki, mali ve örgütsel boyutlarıyla uluslararası şartlarda oynanmasını ve teşkilatlanmasını sağlamaktır. Bu düzenleme yetkisi, TFF’nu kulüplerin bireysel olarak ortaya koydukları ekonomik değerlerin yaratıcısı ve tek “sahibi” haline *getirmemektedir*. Zira futbol karşılaşması lig organizasyonuna katılma hakkını elde etmiş futbol kulüplerinin sportif, mali, hukuki ve örgütsel sorumluluğunda gerçekleşmekte ve kulüplerin kendi

⁵⁷ TFF Jübile Talimatı’nın (RG T. 18.04.1990 S. 20497) 6. m.’sine göre, jübile karşılaşmasını bütün geliri jübile yapana ait olmak üzere futbolcunun bağlı olduğu kulüp “tertiple” eder. Gerek bu hükümden gerekse TFF-YT m. 7/B’den karşılaşmayı düzenleyen kulüp olduğu, ancak bundan doğan ekonomik menfaatlerin futbolcuya ait olduğu sonucu çıkmaktadır. Bu düzenleme jübile karşılaşmalarının özel mahiyeti ile izah edilebilir.

⁵⁸ *Tan*, Rekabet Dergisi, Yıl: 2000 Sayı: 4, s. 20.

çalışması ve organizasyonu ile ortaya koyduğu bir faaliyet olarak pazara sunulmaktadır. Bu anlamda “düzenleyici” olan kulüplerin kendileridir ve ortaya koydukları “*sportif ürünü*” ekonomik olarak değerlendirme hakkının sahibidirler⁵⁹.

Sonuç olarak, TFF profesyonel kulüpleri ekonomik değer taşıyan ürünün, sportif, organizasyonsal ve finanssal anlamda yaratıcısı, diğer bir deyimle *düzenleyicisi* olarak gördüğü söylenmelidir. Bu yüzden Türk Hukuku bakımından da karşılaşmaların yayın haklarının sahibinin, düzenleyici kulüpler olduğu görüşünün geçerli olduğu kabul edilmelidir.

3- Düzenleyicinin İzinsiz Yayına Karşı Korunması Hakkında İleri Sürülen Bazı Görüşler

a) Futbol Karşılaşmaları “Eser midir”?

FSEK m. 25, bir eserin “işaret ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı” başlığını taşımaktadır. Bu hak, eser sahipliğinden doğan mali bir haktır (FSEK m. 20 vd.). Başlık, hükmün futbol mücadelesinin televizyondan yayınına da kapsadığı kanaatini uyandırır da, futbol karşılaşmalarının FSEK m. 1/A uyarınca Kanun’un kapsamına girmediği ve m. 1/B (a) anlamında eser olmadığı açıktır (karş. m. 2-6)⁶⁰. Zira bir futbol karşılaşması ne “sahibinin hususiyetini taşır” ne de “ilim ve edebiyat ve musiki, güzel sanatlar veya sinema eseri” olarak sayılan bir “fikir ve sanat mahsulü” olarak görülebilir. “Hususiyet” bir fikir ve sanat *ürünü* FSEK anlamında *eser* yapan ve korumanın kapsamını tayin eden bir şarttır⁶¹. Hususiyet, “herkes tarafından vücuda getirilememe”⁶², “tek olma”, “var olandan başka olma”⁶³, “bağımsız bir fikri çalışma ürünü olma ve böylece sahibinin yaratıcı gücünün özelliğini yansıtabilme”⁶⁴, geniş anlamda “anlatım (üslûp)”, “sıradan olmama”, “biçim ve içerik bütünlüğü”⁶⁵ olarak tarif edilmiştir. Her futbol karşılaşması kendisinden önce yapılanlardan muhakkak farklıdır. Bu anlamda tektir. Ancak futbol, zihni bir

⁵⁹ Karş., *Heermann*, SpuRt 1999, s. 14. Aynı şekilde TFF-YT m. 7/I C b. 1 ve 2004-2005 Sezonu Statüsü m. 19/F’ye göre Türkiye Kupası elemelerinde karşılaşmaların yayın hakkı her iki kulüp tarafından ayrı ayrı değerlendirilebilmekteydi.

⁶⁰ Alman Hukuku’ndaki durum için bkz. *Waldhauser*, Hermann: Das Fernsehrecht des Sportveranstalters im deutschen und niederländischen Recht, Diss., Berlin, 1998, s. 84; *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 303 N. 112.

⁶¹ *Tekinalp*, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2002, s. 92 N. 5.

⁶² *Hirş*, Ernst. E: Fikri ve Sınai Haklar, Ankara, 1948, s. 131.

⁶³ *Ayiter*, Nûşin: Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri, 2. Baskı, Ankara, 1981, s. 44.

⁶⁴ *Erel*, Şafak N.: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 1998, s. 33. Benzer yaklaşım için bkz. *Beşiroğlu*, Akın: Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar, Fikir Hukuku, C. I Temel Kurallar, 2. Baskı, Ankara, 2002, s. 44, ayrıca bkz. s. 50-51.

⁶⁵ *Tekinalp*, s. 93-95 N. 7-10.

çaba gerektirse de, sahibinin “fikri çaba ve faaliyetinin ürünü”⁶⁶ değildir. Karşılaşma esnasında ortaya çıkabilecek bütün durumlarıyla futbol mücadelesi, gidişatı baştan sona belli olan, bir kurguya/koreografiye sahip, kısacası fikren yaratılan bir “eser” değildir. Futbol, rakip takımın da karşı mücadelesiyle gerçekleşen bedensel bir faaliyettir⁶⁷. Diğer yandan futbol karşılaşmaları FSEK m. 2-5’de numerus clausus ilkesine göre sayılan fikir ve sanat ürünlerinden hiçbirisinin kapsamına girmemektedir. Bu durumda düzenleyici, FSEK m 80/I b. 1 anlamında bir “eseri” kendisinin istihdam ettiği kişilere icra veya temsil ettiren⁶⁸ ve böylece FSEK m. 80/I A (7) uyarınca komşu haklara sahip bir kişi de değildir. Diğer bir deyimle futbol karşılaşmalarının televizyon ve radyodan yayını münasebetiyle sözü edilen yayın hakları, nitelikleri itibarıyla komşu bir hak değildirler⁶⁹.

Yayıncı kuruluşların, düzenleyiciden bağımsız olarak FSEK m. 80/I C uyarınca kendi yayınları için koruma talep etmeleri mümkündür. Bunun için müsabakanın kendisinin veya kaydının eser niteliğinde olması zorunlu değildir⁷⁰.

Sonuç olarak Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, futbol karşılaşmalarının yayını hakkına kimin sahip olduğu konusunda herhangi bir çözüm içermediği gibi, düzenleyici kulüplerin FSEK’ndan doğan ve yayıncı kuruluşa karşı ileri sürebileceği herhangi bir talep hakkı yoktur. Diğer yandan futbol karşılaşmalarının televizyondan yayını ifade etmek üzere kullanılan ve TFF-YT’nda da sözü edilen “yayın hakkı” kavramının, teknik anlamda bir Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku kavramı (karş. FSEK m. 25/I)⁷¹ olmadığı da ortaya çıkmış bulunmaktadır. “Yayın hakkı” kavramı ile ifade

⁶⁶ Tekinalp, s. 99 N. 22.

⁶⁷ Troller, Kamen: Grundzüge des schweizerischen Immaterialgüterrechts, Basel-Genf-München, 2001, s. 124-125; Haas, Ulrich/Reimann, Christoph: “Das “Fernsehrecht” an Sportveranstaltungen als Abwehrrecht”, SpuRt 1999, s. 182; Horn, Peter: “Zur Problematik der Übertragungsrechte für Fußballspiele im Fernsehen”, Jura 1989, s. 18; v. Westerholt, ZIP 1996, s. 264.

⁶⁸ Tekinalp, s. 237 N. 18.

⁶⁹ Karş. Waldhauser, s. 118 vd.; Haas/Reimann, SpuRt 1999, s. 182; Horn, Jura 1989, s. 18; Westerholt, ZIP 1996, s. 265.

⁷⁰ Tekinalp, s. 243 N. 40; Troller, s. 144; Apaydn, Eylem: “Fikir Haklarına Komşu Haklar”, FMR 2001/4, s. 95-96; futbol karşılaşmaları çekimlerinin eser sayılamayacağına dair bkz. Tekinalp, s. 94 N. 8; Troller, s. 125; Ancak Erel radyo-televizyon kuruluşlarının komşu hak sahibi sayılmaları için, yayınlarında bir fikir ve sanat eserine ve bunun icra veya temsiline yer vermiş olmaları gerekir kanaatindedir, Erel, Şafak N.: “Komşu Haklar ve Sahipleri”, FİSAUM-Konferanslar Dizisi, FSEK’nda Yapılan Son Değişiklikler ve Komşu Haklar, Ankara, 1998, s. 70.

⁷¹ Tekinalp, s. 229 N. 75.

edilmek istenen, bir eserin televizyon kanalıyla umuma iletilmesi hakkı değildir⁷².

b) Düzenleyicinin Haksız Rekabet Hükümleri İle Korunması

Alman Spor Hukuku literatüründe, düzenleyicinin yayıncı kuruluşlara karşı korunma yolları arasında Alman Haksız Rekabet Kanunu'nun ilk maddesi gösterilmektedir⁷³. Buna göre düzenleyici kulüpler yaptıkları karşılaşmalar ve bunlara ilişkin yayın haklarını pazarlamak suretiyle, ticari hayata katılmakta ve yayıncı kuruluşlarla müsabakanın ekonomik olarak değerlendirilmesi, özellikle de kitlelere ulaşması bakımından iktisadi rekabet içinde bulunmaktadır. Bunlara reklam verenler ile sponsorları da ilave etmek mümkündür.

Düzenleyiciden izin almaksızın stadyuma girerek bir karşılaşmayı kaydeden ve naklen ya da banttan yayınlayan bir televizyon veya radyo istasyonu, bu suretle kulübün emek ve masrafları sonucu ortaya çıkan üründen, iyi niyet kurallarına aykırı olarak faydalanmakta ve böylece onun çalışmasını sömürmektedir (*unlautere und sittinwidrige Übernahme fremder Leistung*). Düzenleyici kulüp, bir yandan seyirci ilgisinden mahrum kalmış, diğer yandan ise, karşılaşmayı (ürünü), TV ve/veya radyodan yayını suretiyle ekonomik olarak değerlendiremeyerek maddi kayba uğramıştır⁷⁴. Bir yayıncının haksız rekabeti sebebiyle, düzenleyicinin örneğin, karşılaşmalara ilişkin yayın haklarını tek yayıncıya paket halinde satamamasından dolayı maddi bir zarara uğraması da pek muhtemeldir⁷⁵.

TK m. 56'da haksız rekabet, aldatıcı hareket veya iyi niyet kurallarına aykırı şekilde ekonomik rekabetin her türlü kötüye kullanımı olarak tarif edilmiştir. Bu hükmün kaynak İsviçre Haksız Rekabet Kanunu'nda öngörüldüğü gibi anlaşılması gerektiği belirtilmektedir: Buna göre haksız rekabet, ekonomik rekabetin iyi niyet kurallarına aykırı olan aldatıcı veya diğer yollarla her türlü kötüye kullanımınıdır⁷⁶. TK m. 57'de örnek olarak sayılan haksız rekabet halleri, bir futbol karşılaşmasının düzenleyici izni olmaksızın filme alınmasını ve yayınlanması ihtimalini kapsamamaktadır. Bu yüzden anılan olayın bir haksız rekabet hali teşkil edip etmediği ancak TK m. 56 yorumlanarak anlaşılabilir. Düzenleyicinin belli bir organizasyon içinde -bazı hususlarda yıllar boyu süren- maddi ve gayri maddi emek ve yatırımlarla yarattığı ürünün, onun izni olmadan filme alınmak ve yayınlanmak suretiyle bir başkası tarafından değerlendirilmesi ve böylece

⁷² Karş. aşağıda II D 3 c.

⁷³ Waldhauser, s. 123 vd.; Haas/Reimann, SpuRt 1999, s. 186-187; von Westerholt, ZIP 1996, s. 265; Stopper, Martin: "Wer ist Veranstalter und Rechtsträger im Profi-Fußball?", SpuRt 1999, s. 190 vd.

⁷⁴ Stopper, SpuRt 1999, s. 190 vd.; BGHZ 60, 170.

⁷⁵ Waldhauser, s. 138-139.

⁷⁶ Karş. Arkan, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 6. Baskı, Ankara, 2001, s. 293 dn. 1.

onun bu emeğinden haksız olarak istifade edilmesi, ekonomik rekabetin, iyi niyet kurallarına aykırı biçimde ve “*sair vasıtalarla*” kötüye kullanımı hali olarak değerlendirilmelidir. Yayıncının bu eylemi herhangi bir karşılaşmanın yayınlanması olarak görülemez. TK m. 56 vd. ile özel olarak korunan hukuki değer, pazara mal ya da hizmet sunanların, bu faaliyetlerinin sadece kendileri ya da izin vermeleri halinde üçüncü kişiler tarafından değerlendirilmesindeki haklı menfaatleridir. Böylelikle üretimle yaratılan maddi ve gayri maddi ekonomik değerlere ilişkin menfaatler de korunmuş olmaktadır. Kamu menfaati, rekabetin kötü niyetli olmamasını ve başkalarının emeklerinden haksız istifade edilmemesini gerekli kılmaktadır⁷⁷. Bu bakımdan gerçekte haksız biçimde faydalanılan, ekonomik teşebbüs olan profesyonel futbol kulüplerinin yıllar içinde yarattıkları ekonomik ve sportif değerlerdir. Bu nitelikteki haksız rekabet bir yayıncı kuruluş tarafından gerçekleştirilebileceği gibi, düzenleyici kulübün izni olmaksızın yayın haklarını üçüncü kişilere satanlar da, TK m. 56 hükmünü ihlâl edebilirler.

Sonuç olarak düzenleyici kulüpler, izin vermedikleri halde düzenledikleri futbol karşılaşmalarını filme alan ve yayınlayan yayıncı kuruluşlara ve bunlara ilişkin yayın haklarını satanlara karşı TTK m. 58 vd.’nda yer alan dava haklarından istifade edebilirler.

c) Düzenleyicinin “Hane Dokunulmazlığı” Hakkı (*Hausrecht*)

aa) Genel Olarak

Alman Spor Hukuku’nda yayın hakkının sahibi ve hukuka aykırı müdahalelere karşı korunmasıyla ilgili tartışmalarda, spor organizasyonu düzenleyicisinin *hane dokunulmazlığı hakkı* (*Hausrecht*) üzerinde yoğun biçimde durulmuştur⁷⁸. Hane dokunulmazlığı hakkı, sportif faaliyetin icra edildiği saha, bina vb. taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakkından ya da kira veya hasılat kirasından doğan zilyetliğin hukuki sonucu olarak görülmekte ve hakkın sahibine, üçüncü kişilerin o alana girişlerini genel olarak yasaklama, düzenleme ve buna ilişkin kuralları bizzat uygulama yetkisi verdiği kabul edilmektedir (karş. Alman MK §§ 858-859, 985, 1004-1005). Buna göre örneğin, futbol karşılaşmasının yapıldığı stadyumun maliki ya da kiracısı olan kulüp, burada çekim yapılmasını, ilgilileri stada sokmak ya da sokmamak suretiyle izin verecek veya engelleyebilecektir. Yeni tarihli mahkeme kararları da, düzenleyicinin spor karşılaşmalarının üçüncü kişilerce radyo ve televizyondan yayınlanmasını belli bir ücretin ödenmesi şartına bağlayabileceğini ve hane dokunulmazlığı hakkının buna yeterli bir hukuki dayanak teşkil ettiğini belirtmişlerdir⁷⁹. Örneğin Hamburg Eyalet

⁷⁷ Arkan, s. 293.

⁷⁸ Waldhauser, s. 67 vd.; Fritzweiler/Pfister/Summerer, s. 303 N. 113 vd.

⁷⁹ Fritzweiler/Pfister/Summerer, s. 287 N. 43-44, yazarlar hukuki ilişkiyi *izin ya da lisans sözleşmesi* olarak değerlendirmektedirler; Fritzweiler, Jochen: “Rechtsprechung zum

Yüksek Mahkemesi kararında⁸⁰ hane dokunulmazlığı hakkının kapsamının, düzenleyicinin sadece stat içindeki şekli düzeni sağlama yetkisini içermediğini, bundan daha geniş olduğunu, bir spor olayının ekonomik değerlendirilmesi hakkını da kapsadığını ve anayasadaki yayın hürriyetinin (*Rundfunkfreiheit*) naklen yayın için stada girmek isteyen kuruluşlardan belli bir ücret alınmasına engel teşkil etmediğini ifade etmiştir. Mahkeme ayrıca hane dokunulmazlığı hakkının, Alman Anayasası'nda yer alan "konut dokunulmazlığı" teminatının medeni hukuktaki görünümü olduğunu belirtmiştir.

Öğretide karşılaşmaların yayını hakkı, hane dokunulmazlığı hakkının özelliklerinden hareketle, düzenleyicinin karşılaşmanın yapıldığı alan üzerindeki mülkiyet hakkı veya zilyetliğinden doğan ve mülkiyete veya zilyetliğe yapılan haksız müdahaleleri yasaklama ve fiilen engelleme yetkilerinin toplamı şeklinde tanımlanmaktadır⁸¹.

bb) Hane Dokunulmazlığı Hakkı Görüşünün Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi

Gerek TFF-YT gerekse ilgili diğer mevzuat hükümleri, yapılan uygulamaların temelinde hukukumuz bakımından da hane dokunulmazlığı hakkı görüşünün bulunduğunu göstermektedir: TFF-Ana Statüsü m. 68/IV'e göre Federasyon'ca izin verilmeyen futbol müsabakaları televizyon ve radyodan yayımlanamaz. Aynı maddenin ikinci fıkrası da, kulüplerin yayın kuruluşları ile yapacakları sözleşmelerin, Federasyon'un gözetim, denetim ve onayına tabi olduğunu ve Federasyon tarafından onaylanmayan sözleşmelerin, Federasyon'a karşı hüküm ifade etmeyeceğini belirtmiştir. Anılan hükümle uyumlu olarak, TFF-YT m. 11/I'de, yayın sözleşmesi Federasyon tarafından onaylanmış kuruluşlara TFF'ndan her bir karşılaşma için "yayın yetki belgesi" almak zorunluluğu getirilmiştir. Sadece bu yetki belgesine sahip yayın kuruluşları çekim yapmak üzere stada ***girmek*** hak ve yetkisine sahiptirler. Aynı hükme göre, belgesi olmayan kuruluşlar hiçbir şekilde maçların oynandığı statlara ***giremezler***⁸². TFF-YT m. 11/IV'de

Sportrecht in den Jahren 2002 und 2003", NJW 2004, s. 991; LG Hamburg, SpuRt 2002, s. 202; OLG Hamburg, SpuRt 2003, s. 243.

⁸⁰ OLG Hamburg, SpuRt 2003, s. 244.

⁸¹ *Waldhauser*, s. 68 vd.; *Haas/Reimann*, SpuRt 1999, s. 184; *Horn*, s. 18; *Westerholt*, ZIP 1996, s. 266; *Stopper*, SpuRt 1999, s. 190; BGHZ 21, 321; 36, 177; 44, 251; 110, 283.

⁸² Karş. Danıştay 10. D. T. 02.03.1999, E. 1996/8807 K. 1999/687. Danıştay bu kararında, TFF ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü arasında yapılan ve kendisiyle sözleşme yapılan yayıncı kuruluş dışındaki yayıncıların, haber amaçlı görüntü almak amacıyla olsa dahi statlara girişlerini yasaklayan protokolün iptalini isteyen TRT'nin talebini, TFFK m. 29'da yayınların düzenlenmesi yetkisinin TFF'na verildiğini ve TRT de dahil hiçbir yayıncı kuruluşun bu futbol karşılaşmalarının yayını konusunda ne bir görevi ne de ayrıcalığı olduğunu belirterek reddetmiştir. TRT, gerekçe olarak protokolün (m. 25), Anayasa'da yer

kulüplere de yükümlülükler getirilmiştir: Buna göre Federasyon, yayın yetki belgesi alan kuruluşu, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne, İl Müdürlüğü'ne, stadın kulübün mülkiyetinde bulunması veya onun tarafından intifa hakkına ya da bir kira sözleşmesine dayanılarak kullanılıyor olması durumunda ise, kulübe bildirir. Son halde kulüp, çekim ve yayının Talimatlara uygun şekilde gerçekleşmesi için her türlü tedbiri alma, aykırı hareketleri engelleme hususunda tek başına ve doğrudan sorumlu tutulmuştur. Kulübün aksi yöndeki davranışları, TFF düzenlemelerinden doğan disiplin cezalarını gerektirebilecektir. 2004-2005 Sezonu Statüsü m. 18/A b. 6'ya göre ev sahibi kulüp, yayın hakkını kazanan kuruluş dışında, haber amaçlı dahi olsa hiçbir televizyon kuruluşunu kesinlikle stada **almayacaktır**. Anılan bu hükümler, kulüplere sözleşmenin uygulanmasını sağlama yükümlülüğü getirmektedir. Kulüplerin bunun için yararlanabileceği en önemli araçlar ise, onların Eşya Hukukundan doğan ve mülkiyeti ve zilyetliği fiili saldırılara karşı korumayı amaçlayan savunma haklarıdır.

MK m. 683/I; 981-983 hükümlerine göre malik ve zilyet, hakimiyetleri altında bulunan taşınmaza kimlerin hangi şartlara bağlı olarak girebileceğini, bu alanda neler yapılabileceğini belirlemeye yetkilidirler. Malikin mülkiyetinde bulundurduğu şey üzerinde hukuk düzeninin sınırları içinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahip olması (MK m. 683/I; 704 vd.), ona hiç şüphesiz sportif bir faaliyetin gerçekleştirileceği tesisin düzenini sağlama ve etkinliğin ekonomik değerlendirilmesinde mülkiyet hakkının verdiği yetkilerden istifade imkânı sunmaktadır. MK m. 981/II'de, zilyede rızası dışında taşınmaza el koyanı kovalama yetkisi verilmiştir. Buna göre zilyet, taşınmazına kimin girebileceğini bizzat belirleme hakkına sahiptir (karş. MK m. 683/II). Zilyet "rızasının" şartlarını ve içeriğini de kendisi belirleyebilecektir. Zira zilyede rızası dışında taşınmaza el koyanı kovalamak için durumun gerektirdiği ölçüde kuvvet kullanma yetkisi verildiğine göre, taşınmaza giriş ve kullanma şartlarının önceden, serbestçe tespit edilebilmesi de mümkün olmalıdır. Aynı durum, zilyetliğin intifa hakkı tesisi yoluyla doğumu halinde de geçerlidir (MK m. 794/I; 803/I; 816-817)⁸³.

Zilyedin anılan düzenleme yetkisi, taşınmazın herhangi bir ekonomik faaliyet için kullanılması ve faaliyetin de kamuya açık bir şekilde cereyan etmesi halinde özel bir önem kazanmaktadır. Nitekim futbol karşılaşmalarının seyirci önünde oynanması bu sporun karakteristik

alan haber alma hürriyetine ve RKHK'na aykırı olduğuna, ayrıca TFFK'nun, karşılaşmaların televizyondan yayını ve haber amaçlı görüntülerinin bir kuruluşun tekeline verilmesine imkan tanıyan bir düzenleme içermediğine dayanmıştır.

⁸³ HGK 16.01.1974, E. 1971/6-339 E. 5, *Olgaç*, Senai: Emsal İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu, Ankara, 1976, s. 751.

özelliklerindedir. O halde zilyet stada girişleri düzenleyebilir. Anayasa Mahkemesi de bir kararında, zilyetliği eşyalar üzerinde fiili kudret kullanmak, onları bu suretle hakimiyet altında bulundurmak olarak tanımlarken, onlardan iktisaden faydalanma ve onları kullanmakla ilgili her türlü maddi ve hukuki fiilleri icra etme unsurlarını, zilyetliğin sonuçları arasında saymıştır⁸⁴. Bu yaklaşım, zilyedin yetkilerinin kapsamının belirlenmesinde, zilyetlik konusu taşınmazın özgülendiği ekonomik amacın göz önünde tutulmasını zorunlu kılmaktadır. Gerçekten taşınmazın ekonomik kullanımının dikkate alınmaması, zilyedin ihtiyacı olan korumadan tam olarak faydalanamama sonucunu doğurabilecektir. Zilyetliğin, böylece kurulmuş olan huzur ve toplumsal barışın muhafazası için korunduğu düşüncesine⁸⁵, ekonomik menfaatlerin de dahil olduğu söylenebilir. Eşya Hukukunun sunduğu savunma araçları, bir ticari faaliyetin gerçekleştirilebilmesinin de yolunu açmaktadır. Bu yüzdendir ki, futbol karşılaşmasının yapıldığı stadın maliki ya da sadece zilyedi olan bir kulüp, MK m. 683/I, 704 vd., 981 vd. (intifa hakkı halinde MK m. 794/I; 803/I; 816-817) dayanarak düzenleyicisi olduğu bu etkinliği ekonomik olarak serbestçe değerlendirmek için hukuki işlemler yapabilir. Bunlardan ilki hiç şüphesiz stada seyirci almak iken⁸⁶, bir diğeri de, karşılaşmayı izleyemeyenler için televizyondan yayınlanmasını sağlamaktır. Bunun için bir yayıncı kuruluşun karşılaşmanın oynandığı stada girmesi ve çekim yapması gerekmektedir. Kulüpler hangi yayıncı kuruluşun çekim yapabileceğini, bunlardan kendilerinin tercih ettiklerinin stadyuma girmesine ve çekim için gerekli personelin ve teknik donanımın orada bulunmasına izin vermek suretiyle belirlerler. Sonuç olarak MK m. 683; 981-983; 794/I; 803/I; 816-817 hükümleri ile TFF-Ana Statüsü ve TFF-YT'nın ilgili hükümleri (m. 4, 7, 9) birlikte değerlendirildiğinde, Alman Hukukunda hakim görüş olan "hane dokunulmazlığı hakkı" görüşünün Türk Hukuku bakımından da, düzenleyici ile yayıncı kuruluş arasındaki yayın sözleşmesinin temelini teşkil ettiği belirtilmelidir.

Yayın hakları, gayri maddi bir hak olarak değil, değişik hükümlerde yer alan (MK m. 683; 981-983; 794/I; 803/I; 816-817; TK m. 56; 58 vd.)

⁸⁴ AYM T. 27.3.1984 E. 1984/3 K. 1984/4 <http://www.anayasa.gov.tr/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1984/K1984-04.htm> (erişim tarihi: 08.05.2005).

⁸⁵ *Oğuzman*, M. Kemal/*Seliçi*, Özer: Eşya Hukuku, 5. Bası, İstanbul, 1988, s. 83; *Ünal*, Mehmet: *Şekli Eşya Hukuku*, 2. Bası, Ankara, 1994, s. 88 ve 143.

⁸⁶ 2004-2005 Sezonu Statüsü m. 18/B b. 11'e göre ev sahibi kulüp müsabakayı yapacağı stadyum oturma yeri kadar seyirci almak ve alınacak seyirci miktarı kadar bilet basımını temin etmek zorundadır. Bu hükümle ev sahibi kulübün sözleşme yapma serbestisi kısıtlanmıştır. Bunun arkasında futbolun sosyal yönünün yattığı söylenebilir. Ancak genel ilkelere göre karşılaşmayı seyircili ya da seyircisiz oynatma konusunda sözleşme serbestisi uyarınca kulübün kendisinin karar vermesi gerekirdi.

koruyucu hakların toplamı olarak görülmelidir⁸⁷. Federasyon'a ya da yayıncı kuruluşa devredilebilecek, mutlak hak niteliğini haiz ve müstakil varlığı olan herhangi bir yayın hakkı söz konusu değildir⁸⁸. Zira MK m. 683/II'de yer alan istihkak ve haksız elatmanın önlenmesi talepleri mülkiyet hakkından ayrı olarak temlik edilemediği gibi⁸⁹, MK m. 981-983'de öngörülen yetkilerin de, benzer şekilde zilyetlikten ayrı olarak devredilmesinin mümkün olmadığı kabulü gerekir⁹⁰. Bu yüzdendir ki, her ne kadar TFF-YT m. 7/A b. 2'de en üst lige ait yayın haklarının satış suretiyle "*devrinden*" bahsedilmiş olsa da, anılan hukuk kuralları karşısında bu ifadenin yerinde olmadığı görülmektedir. Gerçekten TFF-YT yayıncının, "*devredilen*" yayın hakkını hangi esaslar dairesinde kullanabileceğini düzenlemiştir. Ancak Talimatta, *sözleşmeden doğan* bu hakkın, anılan Eşya Hukuku hükümlerinden istifade edilerek, kulüplere ya da diğer yayıncı kuruluşlara karşı ileri sürülebilmesini mümkün kılacak bir hüküm yoktur. Bu, TFF'nun yayıncıya karşı yüklediği bir edimdir. Gerek TFF-YT m. 11/IV ve gerekse 2004-2005 Sezonu Statüsü m. 18/A b. 6 da, bu konudaki asıl sorumluluğun ilgili idari makam ile ev sahibi kulüpte olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, *TFF-YT'nda yer alan "devir"* ifadesinden anlaşılması gereken, TFF tarafından tek taraflı olarak tespit edilen yayıncı kuruluşun, çekim, kayıt ve iletim için stadyumda bulunmasına TFF'na ödenen belli bir bedel karşılığında ev sahibi kulüp ya da Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün yerel teşkilatı tarafından izin verilecek olmasıdır. Yayıncıya herhangi bir *eserin* umuma iletim hakkının (FSEK m. 25/I) veya mülkiyet ve zilyetlikten doğan korunma haklarının devri, kesinlikle söz konusu değildir. Bunun gibi, bir lig karşılaşması çerçevesinde ortaya konulan ürünün ekonomik olarak değerlendirilmesine ilişkin herhangi bir hak da (örn. lisans hakkı) tanınmış değildir. "*Devir*" ile kastedilen yalnızca, bir ürünün ekonomik değerlendirme biçimlerinden biri olan televizyondan yayını imkanının bir başka teşebbüs tarafından kullanılmasına düzenleyici tarafından izin verilmesidir.

Hane hakkı dokunulmazlığı görüşü doğrultusunda, yayın hakkından sonuç olarak anlaşılması gereken, düzenleyicinin etkinliğin kayda alınması ve yayınlanması için, bir veya birden fazla yayın kuruluşuna sportif faaliyetin yapıldığı alana giriş, çekim ve kayıtların elektronik sinyallerle iletilmesi izni vermesi, ve bu bedeli ödemeyenlerin stada girişlerini ve çekim yapmalarını engelleyebilmesidir. Yayın hakkının devri halinde ise, düzenleyici, sportif etkinliğin gerçekleştirildiği alana girişleri düzenleme ve denetleme yetkisinden, ücret karşılığında uygun gördüğü yayıncı kuruluş(lar) lehine *vazgeçmekte*, personelin ve

⁸⁷ Waldhauser, ZUM 1998, s. 131.

⁸⁸ BGHZ 110, 384.

⁸⁹ Oğuzman/Seliçi, s. 257 ve dn. 9'da anılan kaynaklar.

⁹⁰ Karş. Oğuzman/Seliçi, s. 85 ve 87; Ünal, s. 141 ve 148.

teknik donanımın stadyumda bulunmasına⁹¹ ve iletilmesine *katlanmaktadır*⁹². Bu bakımdan “yayın hakkının devri” kavramını da, futbol mücadeleleri açısından, *düzenleyici tarafından bir yayıncı kuruluşa bir futbol karşılaşmasının statta çekiminin ve kaydının yapılmasına ve naklen ya da banttan bizzat ya da kayıtların diğer yayın kuruluşlarına satılmak suretiyle iletilmesine, Eşya Hukuku (Hane Dokunulmazlığı Hakkı) ile Haksız Rekabet Hukukunun sağladığı korunma haklarını kullanmaktan belli bir bedel karşılığında süreli olarak vazgeçmek suretiyle, izin verilmesi şeklinde tanımlamak mümkündür.*

III- YAYIN HAKLARININ MERKEZİ PAZARLANMASI ve REKABET HUKUKU

A. GENEL OLARAK

Profesyonel liglere ait yayın haklarının ülkemizde olduğu gibi, TFF vasıtasıyla ya da kulüplerce kurulan bir tüzel kişi tarafından *merkezi pazarlanması* uygulamasında, gerek salt merkezi pazarlama yöntemi, gerekse yayın haklarının devrine ilişkin sözleşmenin ilgili pazarlardaki rekabete etkisi nedeniyle Rekabet Hukuku sorunlarıyla karşılaşmaktadır.

Profesyonel liglerin diğer pazarlar karşısındaki durumu Rekabet Hukuku açısından özellikler taşımaktadır: Örneğin bir otomobil üreticisi ekonomik varlığını ve rekabet gücünü korumak için yeterli sayıda ve güçte rakibe ihtiyaç duymazken, bir futbol liginde rakiplerin sayıca az ve güçsüz olmaları karşılaşmaları seyircinin gözünde değersiz kılacak ve bu yüzden ekonomik değeri azalabilecektir⁹³. Liglerde ve turnuvalarda rakip kulüplerin dayanışma içinde olmaları, lig ve turnuva organizasyonunun bir bütün olarak değeri bakımından hiç şüphesiz önemlidir. Burada sportif çekicilik ve karşılıklı dengelere dayalı rekabet önem kazanmaktadır. Örneğin otomobil, monopol bir pazar yapısında da tedarik edilebildiği halde, ligdeki az sayıdaki “güçlü” kulüp rekabet yeteneğine sahip devamlılığı olan bir “organizasyon” ve “ürün” ortaya koyamazlar⁹⁴. Diğer bir deyimle lig organizasyonları bakımından ürün, tek tek karşılaşmalardan ibaret değildir. Aksine bunların

⁹¹ TFF-YT m. 11/I c.5’de “çekim yapmak üzere teknik donanımları ile birlikte stada girmek hak ve yetkisine” sahip olmaktan bahsedilmiştir. Yine m. 13/II c. 3’de “sözleşme ile yayın hakkını almış kuruluş dışında, haber alma amaçlı da olsa hiçbir televizyon kuruluşunun kamerası statlara giremez” denmektedir.

⁹² Westerholt, ZIP 1996, s. 266; Haas/Reimann, SpuRt 1999, s. 182; BGHZ 110, 384.

⁹³ Heermann, SpuRt 1999, s. 13.

⁹⁴ Heermann, SpuRt 1999, s. 13.; Aynı hususu ATAD Bosman kararında dile getirmiştir. Buna göre, lig katılımcıları arasındaki belirli bir denge hem sonucu belli olmayan bir oyun düzeni için hem de alt yapının geliştirilip güçlendirilmesi için önemli bir şarttır, ATAD Sammlung, Teil I, 1995, 4921, 5063 N. 74 ve 76.

toplamından oluşan, ama daha başka maddi ve gayri maddi unsurların da (örn. tarih, ulusal ve kulüp düzeyinde uluslararası kabul edilebilirlik, lig içi rekabet gücü, isim, devamlılık, kulüplerin sağlıklı finansal yapıları vb.) oluşumuna vazgeçilmez katkılar sağladığı, *ayrı* bir ürün daha söz konusudur. Bu da, ligin ya da turnuvanın bizzat kendisidir. Anılan organizasyonlar dışında yapılan karşılaşmaların, izlenim ve ekonomik değeri gerek seyirci kitlesi gerekse de yayıncı kuruluşlar bakımından şüphesiz daha düşük olacaktır. Görülüyor ki, organizasyon ve bu çerçevede yapılan karşılaşmalar şeklinde ifade edilebilecek ürünler, pazardaki rekabet şartlarına verecekleri tepkiler bakımından birbirlerine etkin bir biçimde bağlıdırlar.

Futbol karşılaşmalarını ekonomik olarak değerlendirme ve televizyondan yayınlanmasına izin verme hakkının asli sahibinin düzenleyici kulüpler olmasına rağmen, ülkemizde uygulanmakta olan havuz sisteminde, birinci ve ikinci profesyonel futbol liglerinde mücadele eden kulüplerin birbirleriyle yapacakları karşılaşmaların kulüplere ait yayın haklarının, TFFK m. 10/j, 29, TFF-Ana Statüsü m. 68 ve TFF-YT m. 4, 7/A, 8, 11 uyarınca, TFF yönetim kurulunca “kendi nam ve hesaplarına” açık artırma yoluyla belli bir televizyon kuruluşuna satılması benimsenmiştir⁹⁵.

Merkezi pazarlama yönteminin uygulanabilmesi amacıyla gerek TFFK’nda gerekse TFF Talimatlarında kulüplere ait olan yayın haklarının, ancak TFF tarafından ekonomik olarak değerlendirilebileceği, buna ait yöntemin TFF’nca serbestçe belirleneceği, kulüplerin de buna uymak zorunda oldukları, aksi halde yaptırımlarla karşılaşacakları ve lig karşılaşmalarına ilişkin yayın haklarını bizzat değerlendirmeye yetkili olmadıkları öngörülmüştür. Bu düzenlemeler Rekabet Hukuku ilkeleri açısından incelendiğinde önemli sorunlar bulunduğu görülmektedir: İlk belirtilmesi gereken, havuz sisteminin bir “birlik” ortaya çıkardığıdır⁹⁶. Bu birlikte nihai kararları TFF vermekte, kararlara uyulmaması halinde yaptırımlar öngörülmektedir. Karşılaşmaların yayımı için stadyumlara giriş yetkisi, ancak *tek yayıncı* niteliğindeki kuruluşa göreceli olarak uzun bir süre için tanınmaktadır⁹⁷. Havuz sisteminin uygulanmasında TFF’nun işlevi, alelâde bir temsilciliğin çok ötesine geçmekte, asli hak sahibi kulüplerin hakları üzerindeki tasarruf yetkilerini ellerinden almaktadır. TFF, geçerli bir hukuki dayanağı olmamasına rağmen, fiilen asli hak sahibi “konumundadır”.

B. TFF ile PROFESYONEL KULÜPLER ARASINDAKİ BİRLİK ve BUNDAN DOĞAN HUKUKİ SONUÇLAR

⁹⁵ Karş. RK Karar No: 01-51/514-126 Karar Tarihi: 23.10.2001, RG T. 02.12.2002 S. 24954.

⁹⁶ İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi T. 08.07.1997, E. 1996/760, K. 1997/625.

⁹⁷ Karş. İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi T. 08.07.1997, E. 1996/760, K. 1997/625; RK Karar No: 01-51/514-126 Karar Tarihi: 23.10.2001, RG T. 02.12.2002 S. 24954.

TFFK m. 29, TFF-Ana Statüsü m. 68 ve TFF-YT m. 4, 7/A b. 1-2, 11 hükümleri yayın haklarının tek elden pazarlanması ile ilgili olarak bir “birlik” doğmasına yol açmışlardır. Bu birliğin üyeleri bir yandan TFF iken, diğer yandan Türkiye profesyonel futbol liglerinde⁹⁸ mücadele eden kulüplerdir. Birlik, TFF ve kulüplerin tüzel kişiliklerinin dışında, bunlardan bağımsız bir konumdadır. Havuz sistemi, yayın haklarının devri konusundaki rekabeti hem dikey olarak (*TFF'nun yayın haklarında tek söz sahibi olması, TFF-kulüpler arası ilişkiler ve kulüplere getirilen yasaklar*) hem de yatay olarak (*Birlik ve Birlik üyeleriyle pazardaki yayıncı kuruluşlar arasındaki ekonomik ilişkiler*) etkilemektedir.

Birliğin üyeleri RKHK m. 3/IV uyarınca “teşebbüs” niteliğindedirler: Kulüpler çeşitli mal ve hizmet piyasalarında mal ve hizmetler üreten ve satan böylece ekonomik ve ticari faaliyetlerle uğraşan⁹⁹ özel hukuk tüzel kişileridir. Uyuşmazlık Mahkemesi de bir kararında, profesyonel spor kulüplerini ticari kuruluş olarak nitelmiş, yapacakları maçların radyo ve televizyondan yayınlanmasının ticari yanı olduğunu ve yayın hakkını düzenleyen sözleşme yapmanın “ticari nitelik” taşıdığını ifade etmiştir¹⁰⁰. Ayrıca profesyonel futbol liglerinin her biri, üyeleri şampiyonluk yarışına katılan kulüpler olan, teşebbüs birliği niteliğini haizdir.

TFF ise, profesyonel ve amatör lig organizasyonlarını gerçekleştirmek, milli takımları oluşturmak ve uluslararası turnuvalarda mücadele etmesini sağlamak, reklam ve sponsorluk sözleşmeleri yapmak ve gerek milli maçların gerekse profesyonel liglerin radyo, televizyondan yayınlanması için yayın haklarını satmak suretiyle hizmet üretmekte ve satmakta, ekonomik hayata katılarak Rekabet Hukuku anlamında teşebbüs niteliğini (RKHK m. 3/IV) kazanmaktadır. TFF şüphesiz salt bir ekonomik teşebbüs değildir. Federasyon futbolun ülkede sadece uluslararası normlara uygun organizasyonu ve oynanması ile ilgilenmemekte, bunun beraberinde getirdiği ekonomik faaliyetlerde bulunmakta, bunlardan gelir elde etmektedir. Bu çerçevede profesyonel futbolun ekonomik değerlendiriliş sürecine aktif biçimde katılmakta ve bunu, kulüplerin talimatlarıyla bağlı olan bir temsilci olarak değil, bizzat kendisi idare etmektedir. Kuralları hem kulüplere hem de piyasa katılımcılarına karşı kendisi koymakta ve uygulanmasını istemektedir¹⁰¹. Yayıncı kuruluş sözleşmeden doğan para

⁹⁸ 2005-2006 sezonundan bu yana 1. profesyonel futbol ligi, TFF ile bir GSM şirketi arasındaki sponsorluk sözleşmesi gereği “Turkcell Süper Ligi” ismi ile faaliyet göstermektedir.

⁹⁹ Aslan, İ. Yılmaz: Rekabet Hukuku, 2. Baskı, Bursa, 2001, s. 31.

¹⁰⁰ Uyuşmazlık Mahkemesi 13.12.1996, E. 996/65 K. 996/110, RG T. 21.01.1997 S. 22884.

¹⁰¹ Alman Federal Kartel Dairesi, kulüplerin sözleşmeleri kendileri tarafından yapılması haklarının ellerinden alınmış olmasını, Futbol Federasyonu'nun profesyonel futbol kulüplerinin UEFA Kupası'nda kendi sahalarında oynayacakları karşılaşmaları merkezi

borcunu kulüplere değil, TFF'na ifa etmekte, TFF elde edilen gelirin % 10'unu (TFF-Ana Statüsü m. 60/d) kendisine ayırdıktan sonra kalanını elde edilen şampiyonluklar, performans ve salt lige katılımın esas alındığı bir yöntemle kulüplere dağıtmaktadır (TFF-YT m. 7/A son)¹⁰². Lig maçlarını pazarlama hakları tamamen ellerinden alınmış olan kulüpler ile yayıncı kuruluşlar¹⁰³ TFF'nun kararlarını “sadece” uygulamak “zorundadırlar”. TFF da Rekabet Kurulu'nca yürütülen soruşturmalarda¹⁰⁴, teşebbüs olmadığı iddiasıyla, hakkında RKHK'un uygulanamayacağı iddiasında bulunmadığı gibi, Rekabet Kurulu da 06.02.2001 tarihli kararında, bir özel hukuk tüzel kişisi olan TFF'nun soruşturma konusu olayda, “futbol oyununa ilişkin kural koyucu ve düzenleyici kimliği dışında” ekonomik nitelik taşıyan faaliyetleri dolayısıyla, teşebbüs kabul edildiğini ifade etmiştir¹⁰⁵.

Merkezi pazarlama uygulamasının “arz” tarafında yer alanların değerlendirilmesinde, ülkemizdeki uygulama ve bunun hukuki dayanakları (TFFK ve ilgili TFF Talimatları) göz önüne alındığında, salt TFF'nun ya da salt kulüplerin mercek altına alınmasının eksik kalacağı belirtilmelidir. Bu öncelikle, RKHK'nun amaçlarıyla bağdaştırılamaz. Pazara arz edilen yayın haklarının konusu olan “futbol”, kulüplerce lig organizasyonu içinde üretilmesine rağmen, TFF yayın haklarının satımı konusunda kendisini münhasıran yetkili görmekte ve buna göre işlem ve eylemlerde bulunmaktadır. Sadece kulüpler değil aynı zamanda TFF da “havuzdadır”.

olarak pazarlamasını Alman Rekabet Kanunu'na aykırılığın gerekçeleri arasında saymıştır, *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 289 N. 49 ve dn. 52'de anılan kaynaklar.

¹⁰² Futbol karşılaşmalarının naklen yayın haklarından elde edilen gelirlerin, kulüpler arasında dağıtımına ilişkin bazı Avrupa ülkelerinde uygulanan modeller hakkında bkz. *Şanal*, <http://www.turkspor.net/default.asp?o=2&id=48> (erişim tarihi: 14.09.2005); *Akşar*, <http://www.verkac.org/?p=303> (erişim tarihi: 14.09.2005).

¹⁰³ Ancak bununla, yayıncı kuruluşların da birlik üyesi oldukları söylenmemektedir.

¹⁰⁴ RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362; RK Karar No: 01-51/514-126 Karar Tarihi: 23.10.2001, RG T. 02.12.2002 S. 24954; RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168.

¹⁰⁵ RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168; TFF'nun teşebbüs niteliğine bazı üyeler muhalefet etmişler ve RKHK'nun uygulanamayacağını belirtmişlerdir: “[...] TFF havuz sistemini benimser ve yürürlüğe koyarken tamamen kuruluş yasasının öngördüğü gibi bir düzenleyici kuruluş olarak davranmıştır. [...] Bu durumda [...] ne TFF'nun teşebbüs olduğuna ne de bir teşebbüs davranışında bulunduğu hükmetmek yerinde değildir.” Milyon dolarlık bir pazarın arz tarafında tek söz sahibi olan TFF'nun teşebbüs niteliğinin ret edilmesi, kanaatimizce Rekabet Hukuku ile açıklanamayacağı gibi, TFFK'nun ilgili maddelerinin gerçek bir istisna yaratmış olduğu da savunulamaz. Diğer yandan hem çoğunluğun hem de karşı oy sahiplerinin “teşebbüs birliği” düşüncesi üzerinde durmamaları dikkat çekicidir. Oysa soruşturmanın, bu ihtimali tartışması yerinde olurdu, karş. Kurul'un BİAK Kararı, RK Karar No: 99-13/99-40 Karar Tarihi: 04.03.1999, RG T. 03.07.1999 S. 23744.

Bu yüzden Türkiye 1. Profesyonel Futbol Ligine ait yayın haklarının merkezi satışı ile ilgili olarak profesyonel futbol kulüpleri ile TFF arasında doğan birlik RKHK m. 3/V'de ifade edilmiş olan *teşebbüs birliğidir*. TFF'nun kendisinin profesyonel futbol faaliyeti bakımından kulüplerle rekabet halinde olmaması bu durumu değiştirmemektedir. Zira pazara arz edilen, profesyonel futbolun televizyondan yayınlanması için düzenleyici tarafından verilecek olan izindir (yayın hakkının devri, TFF-YT m. 13/I-II). Rekabet Kurulu da, ilgili ürün pazarını örneğin “profesyonel futbol karşılaşmaları pazarı” olarak değil, hemen aşağıda da görüleceği üzere “yayın hakkı pazarı” olarak tarif etmiştir¹⁰⁶. TFF yayın haklarının devri ve tali kullanımıyla ilgili olarak yaptığı düzenlemelerle kendisini bu pazarın katılımcısı haline getirmiş ve piyasada diğer teşebbüslerle (kulüpler) beraber bir *birlik* kurulmasını sağlamıştır. TFF bu birliğin yöneticisi durumundadır¹⁰⁷.

C. REKABETİN KISITLANDIĞI PAZARLAR

TFF ile kulüplerin oluşturduğu teşebbüs birliğinin Rekabet Hukuku karşısındaki durumunun incelenebilmesi için, rekabetin hangi pazarlarda söz konusu olduğunun belli olması gerekmektedir. Rekabet Kurulu, 1. Lig futbol karşılaşmalarının yayın haklarının merkezi pazarlanması hakkında yaptığı soruşturmalarda¹⁰⁸ ilgili ürün pazarları olarak, “Türkiye 1. profesyonel futbol ligi spor kulüpleri maç yayın hakları pazarı” ve “Türkiye 1. profesyonel futbol ligi karşılaşmaları görüntüleri pazarını” tespit etmiştir. Yine yayın sözleşmesi sebebiyle “Televizyon Yayıncılık Pazarının” dolaylı olarak etkilendiği ifade edilmiştir.

D. TFF-YT'NİN RKHK'NA AYKIRI OLDUĞU HALLER

Rekabet Kurulu'na göre yayın hakları pazarında TFF, görüntü pazarında ise, yayıncı kuruluş tekel konumundadır¹⁰⁹. Naklen ya da -belirli

¹⁰⁶ RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362.

¹⁰⁷ Alman Hukuku için karşı. *Emmerich*, Volker: Kartellrecht, 9. Aufl., München, 2001, s. 37; BGHZ 137, s. 303; ayrıca bkz., *Tan*, Rekabet Dergisi, Yıl: 2000 Sayı: 4, s. 38 vd.; *Öksün*, Rekabet Bülteni, S. 2 (2000), s. 41.

¹⁰⁸ RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362; RK Karar No: 01-51/514-126 Karar Tarihi: 23.10.2001, RG T. 02.12.2002 S. 24954. Son anılan kararda ilgili ürün pazarları “Türkiye 1. profesyonel futbol ligi karşılaşmalarının yayın hakları pazarı” ve “Türkiye 1. Profesyonel Futbol Ligi Karşılaşmalarının Banda Kaydedilmiş Görüntüleri Piyasası” olarak ifade edilmiştir. Ancak Kurul böylelikle yeni bir pazar tespitinde bulunmamıştır.

¹⁰⁹ RK Karar No: 01-51/514-126 Karar Tarihi: 23.10.2001, RG T. 02.12.2002 S. 24954.

bir süre içinde olmak kaydıyla- banttan (tamamen veya özet) yapılan futbol ligi karşılaşması yayınlarının, diğer tür televizyon yapımlarıyla ikâme edilememesi¹¹⁰ TFF liderliğindeki teşebbüs birliğinin tekel konumunu, yayın hakları pazarında güçlendirmekle kalmamakta, yayıncı kuruluşa da rakip yayın pazarlarında üstünlük de sağlamaktadır. TFF-YT'nın sorgulanması gereken özelliklerinden birisi de, bu noktada yatmaktadır: TFF'nu yayın hakları pazarında zaten tekel haline getiren TFF-YT, hizmetin sunulmasını sağlayacak teşebbüsün de görüntü pazarında tekel olmasını sağlamakta, ancak bu hakim durumunu kötüye kullanmasını engelleyecek sınırlamalar da içermemektedir. Nitekim RK'nca yürütülen soruşturmalarda yayıncı kuruluşlar, hakim durumlarını kötüye kullandıkları gerekçesiyle değişik yaptırımlara çarptırılmışlardır¹¹¹. TFF'nun, TFF-YT'ndan kaynaklanan yayın hakları pazarındaki hakim durumu ise, soruşturmalara konu olmamıştır. Bunda, TFF'nun yetkilerinin TFFK m. 10/j ve 29'a dayandırılması rol oynamış olabilir. Ancak TFF'nun bu yetkileri amacını aşacak şekilde yanlış yorumladığı da, yukarıda ortaya konulmuştur¹¹². Oysa TFF ile yayıncı kuruluşun yaptığı anlaşmanın ilgili pazarlardaki karşılıklı etkileri, RKHK m. 6/I'de yer alan genel tanım çerçevesinde irdelenmelidir. TFF, hak ve görüntü pazarlarının yapısını şekillendiren TFF-YT yürürlükte kaldığı sürece, lig karşılaşmalarının televizyondan yayınına izin verilmesi konusunda devamlı ve hem kulüplerden diğer muhtemel rakiplerden bağımsız bir ekonomik güce sahiptir¹¹³. Kulüplerin sözü edilen hakları bireysel olarak pazarlamaları halinde, pazarda hakim durumda olup olmayacaklarının tespiti ise, futbol ancak TFF ligleri çerçevesinde oynanabildiğinden ve sportif ve mali durumları büyük farklılıklar gösterdiğinden, güç olacak ve ayrıntılı araştırmalar yapılmasını gerektirebilecektir. Ancak bir teşebbüs vasıtasıyla (örn. ligin organizasyonsal idaresi ve yayın haklarının satılması için kurulan bir ticaret şirketi) merkezi pazarlama yoluna gidilmesi halinde, yayın hakları pazarında hakim durum oluşacağını söylemek mümkündür. Zira kuruluşun elinde başka bir kuruluştan olmayan yayın hakları bulunacaktır¹¹⁴. TFF ile kulüpler arasındaki teşebbüs birliğinin merkezi pazarlama uygulamasının, -*ayrıntılılarına girilmeksizin*- hakim durumun kötüye kullanılması bakımından değerlendirilmesi halinde ise, RKHK m. 6/II b. (d) ve (e) bakımından sorunların ortaya çıkabileceği görülmektedir. Bent (d)'ye göre, belirli bir piyasadaki hakimiyetin sağladığı finanssal, teknolojik ve ticari avantajlardan yararlanarak bir başka pazardaki rekabeti bozmayı amaçlayan eylemler,

¹¹⁰ RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168.

¹¹¹ RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362 (CİNE BEŞ); RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168 (TELEON).

¹¹² Bkz. II B 3 ve II C.

¹¹³ Hakim durumun tanımı için bkz. *Aslan*, s. 211-212; *Emmerich*, s. 430 vd.

¹¹⁴ Karş. *Emmerich*, s. 432-433.

hakim durumun kötüye kullanılmasıdır. Buna göre yayın hakları pazarında hakim olan TFF'nun bu pazar ile bağlantılı¹¹⁵ başka bir pazardaki (örn. görüntü pazarı) rekabet şartlarını bozmayı amaçlayan eylemlerden sakınması gerekecektir. Bu husus, karşılaşmaları kendilerinin işlettikleri ya da herhangi bir şekilde kontrollerinde buldukları TV-yayın kuruluşları vasıtasıyla yayınlamak için de geçerli olacaktır. Bent (e)'de ise, hakim durum sebebiyle, üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmelerin tüketici zararına kısıtlanmasının, bir kötüye kullanım teşkil edeceği belirtilmektedir. Yayınların yalnızca televizyondan ve belli bir kuruluş vasıtasıyla yapılmasına imkan veren merkezi pazarlama sistemi, diğer kuruluşların hizmet üretmesine engel olduğu gibi farklı teknolojilerin kullanılarak yayın yapılmasını engellemektedir. Tek bir yayın türünün tercih edilmesi, farklı yayın teknolojilerine yatırım yanında, var olan teknolojilerin görüntü pazarına girmesini de engellemektedir. Bu durum, iki veya üç sezon gibi uzun bir süre devam etmektedir. Yayın hakları, merkezi de satılsa, yayın türlerinin ve buna ilişkin teknolojilerin geliştirilmesine engel teşkil etmemelidir. Tüketicinin ancak belli bir tipte ürünü tüketmeye mecbur kalması, serbest rekabet prensibi ile bağdaşmamaktadır. TFF ve kulüpler arasındaki teşebbüs birliği sadece yayın haklarını değerlendirmemekte, doğrudan ya da dolaylı biçimde, ilgili görüntü pazarının yapısına, gelişimine ve buradaki rekabete kalıcı biçimde etki etmektedir. TFF'nun kendisini yayın izninin verilmesi hususunda tek yetkili olarak belirlemesi ve kulüplerin izin verme haklarını tamamen ortadan kaldırması, pazarlamanın tüketici zararına dolaylı yoldan kısıtlanması sonucunu doğurmaktadır. TFF'nun ve yayıncı kuruluşun ilgili pazarlardaki hakim durumları neticesinde ortaya çıkan bu sonucun, RKHK m. 6/II b. (e) ile uyum içinde olduğunu söylemek kanaatimizce güçtür.

Teşebbüs birliklerinin “belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan ya da dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran ya da doğurabilecek karar ve eylemleri” hukuka aykırı kabul edilmiştir (RKHK m. 4/I).

TFF lig karşılaşmalarına ilişkin yayın haklarının asli sahibi değildir. RKHK m. 4/I karşısında, bir teşebbüs birliği, TFF-Ana Statüsü ve TFF-YT'nin öngördüğü şekliyle merkezi pazarlama yönteminin uygulanmasını amaç edinemez. Bu yüzden ki, TFF'nun, yayın haklarını, düzenleyici kulüplerin bireysel olarak ya da kendilerinin kurdukları bir teşebbüs aracılığıyla yayıncılara devretmesini kısıtlaması, RKHK m. 4/I'e ve II (a)'ya aykırılık teşkil etmektedir.

TFF-YT uyarınca, yayıncı kuruluş ile yapılan sözleşmeye, yayın görüntüleri piyasasında yayıncı kuruluşa hem canlı hem de banttan yayın bakımından (tamamen ya da özet) tek yayıncı sıfatını verecek hükümler

¹¹⁵ *Aslan*, s. 243; *Emmerich*, s. 433.

(*Exklusivvertrag*) konulmaktadır (karş.TFF-YT m. 13/II c. 3)¹¹⁶. Buna göre üçüncü yayın kuruluşları, karşılaşmaların ancak üçer dakikalık özet görüntülerini gecikmeli yayınlatabilmektedirler. Yine gecikmeli geniş özet yayınlama hakkı ise, sadece belli yayın kuruluşlarına (şifreli ve şifresiz olmak üzere iki ayrı kuruluş) aittir (TFF-YT m. 10). Ayrıca kulüplere, karşılaşmanın bant görüntülerini, canlı yayını izleyen günlerde bizzat pazarlama yetkisi dahi verilmemiştir¹¹⁷. Talimat'ta görüntülerin süresi ve bedeline ilişkin kurallar vardır. Bu muhtevada bir yayın sözleşmesi hükmü, RKHK m. 4/II (a) karşısında koruma bulamayacaktır¹¹⁸.

Yayın sözleşmesinde, teşebbüs birliğinin üyesi olan TFF'nun belirli reklam veren firmaları önermek ve diğerlerini yasaklamak suretiyle, gerek kulüplerin gerekse tek yayıncı sıfatını kazanmış olan yayıncı kuruluşun, yayın hakkını kullanırken reklam ve sponsorluk anlaşmalarına ilişkin sözleşme serbestisini kısıtlaması, RKHK hem m. 4/II (d)'ye hem de ve 6/II (d)'ye aykırılık teşkil etmektedir. Böylelikle "futbol karşılaşmalarının yayınında sponsorluk ve reklam piyasası" olarak tanımlanabilecek pazardaki rekabet, farklı işletmelerle reklam ve sponsorluk sözleşmeleri yapılması engellenerek kısıtlanmaktadır¹¹⁹. Üstelik kısıtlamanın, sözleşmenin ana konusunu oluşturan yayın haklarının devri ve buna ilişkin pazarlar ile doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır (RKHK m. 4/II (f)).

Uygulanmakta olan havuz sisteminin, rekabeti kısıtlayıcı etkisi olabilecek önemli özelliklerinden bir diğeri de, yayın haklarının iki veya üç futbol sezonu gibi uzun bir süre için devredilmesidir¹²⁰. Yayın haklarının

¹¹⁶ Karş. Danıştay 10. D. T. 02.03.1999, E. 1996/8807 K. 1999/687.

¹¹⁷ Alman FF AB Komisyonu'na ev sahibi kulüplerin karşılaşmaların canlı yayınından 24 saat sonra AB içinde bir defaya mahsus olarak Free-TV'de banttan tamamen yayınlatabilmelerinin mümkün olacağını ifade etmiştir, AB Komisyonu, 2004/C 229/04, AB RG, T. 14.09.2004, C 229/14.

¹¹⁸ Rekabet Kurulu Üyesi M. Zeki Uzun'un aynı yöndeki karşı oy yazısı için bkz. RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168; RK Karar No: 93-750-159 Karar Tarihi: 26.11.1998 Rekabet Dergisi, C. 1 S. 1 Yıl: 1999; Aslan, s. 124.

¹¹⁹ Karş. RK Karar No: 99-46/500-316 Karar Tarihi: 11.10.1999, RG T. 03.04.2001 S. 24362. Kararda soruşturma açılma sebepleri arasında, yayıncı kuruluşun sponsor belirleme özgürlüğünün kısıtlanması da gösterilmiş olmasına rağmen, Kurul soruşturmayı yayıncının hakim durumunu kötüye kullandığı iddiası doğrultusunda yürütmüş ve sonuçlandırmıştır.

¹²⁰ Karş. *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 286 N. 38 vd. Şu da belirtilmelidir ki, AB Komisyonu Alman Futbol Federasyonu'nun menfi tespit ve muafiyet başvurusunda yerine getireceğini belirttiği yükümlülükler arasında, yayıncıyla yapılacak sözleşmelerin 3 sezonu aşmayacağını belirtmesini olumlu karşılamıştır, AB Komisyonu, 2004/C 229/04, AB RG, T. 14.09.2004, C 229/13. Ancak kanaatimizce 3 sezonluk sürenin rekabeti sınırlayıcı bulunmaması Alman Federasyonu'nun yüklendiği diğer yükümlülükler ile birlikte

değerinin yayıncılar için, ancak uzun süreli olarak ve bir paket halinde satın alınabilmesi durumunda, ekonomik açıdan cazip olacağı ekonomik bir gerçektir¹²¹. Ancak böylelikle hem yayın hakları hem de görüntü pazarında uzun sayılabilecek bir süreyle tekel konumu yaratılmakta ve pazarlara farklı teşebbüslerin girmesi engellenmektedir. Özellikle kulüpler, bu süre zarfında lig organizasyonu içindeki sportif faaliyetlerini kendi menfaatleri doğrultusunda serbestçe değerlendirme imkanından tamamen yoksun kalmaktadırlar. Bu durum, özellikle gerek görüntü pazarına sunulan ürün ve gerekse bunun pazarlama kanalları bakımından herhangi bir çeşitlendirme yapılmaması (örn. her hafta belli bir karşılaşmanın şifresiz yayınına izin verilmesi, önemli pozisyonların ve gollerin fotoğraf halinde internette anında yayımı, karşılaşmaların internet ya da görüntülü cep telefonları vasıtasıyla gecikmeli olarak yayını)¹²² nedeniyle, daha da kötüleşmektedir. Oysa bu tekel hakları geçerli bir hukuki dayanağa sahip değildirler. O yüzden ki, “mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatını” ve “[...] ile her türlü alım yahut satım şartlarını tespit” eden havuz sistemi hukuka aykırıdır (RKHK m. 4/II (a)).

Yayıncı kuruluş sözleşme gereği, her lig haftasında ancak üç karşılaşmayı canlı yayımlayabilmektedir¹²³. Diğer yandan canlı yayın yapma izninin diğer yayıncı kuruluşlara devri, TFF’na karşı geçersiz olduğu gibi, yayın sözleşmesinin de tamamen feshi sonucunu doğurmaktadır (TFF-YT m. 13). Böyle bir hüküm RKHK m. 4 II (a) ve (f) ile açıkça çelişmektedir. Zira teşebbüs birliği, arz edilen hizmetin tekrar arzına ilişkin şartlar belirlemiş, böylece diğer piyasalardaki rekabetin kısıtlanması ihtimali doğmuştur.

Havuz sistemine ve TFF’nun tekel konumuna yöneltilebilecek bir diğer eleştiri, yayın sözleşmesinin TFF’nun kusuru ile ya da kusuru olmaksızın akdedilememesi halinde, kulüplerin bizzat yayın izni verip veremeyeceklerinin TFF-YT’nda düzenlenmemiş olmasıdır. Yine yayıncı kuruluşun sözleşmeyi kusurlu ya da kusursuz olarak ifa edememesi ihtimaline karşı, TFF-YT’nda kulüplerin haklarını koruyucu bir hüküm öngörülmemiştir. Havuz sisteminde, kulüpler lig maçlarının pazarlanmasından tamamen alıkonulmaktadır. Anılan türden sebeplerden dolayı kulüplerin haklarının zedelenmesi, hiç şüphesiz TFFK’nun istediği bir sonuç değildir. Oysa kulüplerin, sözleşmenin hiç yapılmaması ya da

değerlendirilmelidir. Diğer bir deyimle bu süre Türk uygulamasın için tek başına ölçüt teşkil etmeyecektir.

¹²¹ *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 286 N. 39.

¹²² Karş. AB Komisyonu, 2004/C 229/04, AB RG, T. 14.09.2004, C 229/13; *Fritzweiler/Pfister/Summerer*, s. 288 N. 46.

¹²³ Karş. Danıştay 10. D. T. 02.03.1999, E. 1996/8807 K. 1999/687.

yapılmasının makul bir süreyi aşması durumunda, yayın haklarını bizzat pazarlayabilmeleri, rekabetin tesisi bakımından önemli bir tedbir olacaktır¹²⁴.

Sonuç olarak TFF'nun çıkartmış olduğu TFF-Ana Statüsü ve TFF-YT'nin yürürlükteki, yayın haklarının merkezi pazarlanması ve kendisine yayın izni verilen yayıncı kuruluşun bunları nasıl kullanacağına ilişkin hükümleri (TFF-Ana Statüsü m. 68; TFF-YT m. 4-14), Kurul'ca tespit edilmiş olan her iki pazar türünde de, RKHK m. 4/I anlamında rekabeti engelleyici ve kısıtlayıcı etkiler doğurduklarından, hukuka aykırı ve RKHK m. 56/I uyarınca da *geçersiz* olan teşebbüs birliği kararlarıdır¹²⁵. Yayın Talimatının hükümleri tavsiye değil, bağlayıcı nitelikteki kararlar olarak kabul edilmelidir. TFF-YT'nin pozitif hukuk normu olarak geçerlilik ve bağlayıcılığının yanında, kulüplerin kendilerini buna hem hukuken hem de fiilen uymak zorunda hissettikleri açıktır¹²⁶. Zira TFF'nun kulüplere uygulayabileceği disiplin cezaları, onların sportif ve ekonomik faaliyetlerini esaslı biçimde ve olumsuz etkileyebilecek güçtedir. Geçersizlik her ne kadar TFF-YT'nin bir kısım hükümlerini etkilemekte ise de, bu hükümler olmaksızın TFF-YT'nin uygulanması mümkün olmadığından, BK m. 20/II c. 2 gereğince Talimatın tümü geçersiz kabul edilmelidir.

TFF-YT'nin anılan düzenlemelerine RKHK m. 5'e göre muafiyet tanınması da kanaatimizce mümkün değildir. Zira hükümlerin, yürürlükte oldukları halleriyle, muafiyet kararının verilebilmesi için birlikte gerçekleşmesi gereken şartlardan olan "tüketicinin bundan yarar sağlaması" ve "ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmaması" şartlarını yerine getirmesi olası gözükmemektedir (RKHK m. 5/I (b)-(c))¹²⁷. Alman Federal Kartel Dairesi de, Alman Futbol Federasyonu'nun UEFA kupası turnuvasına katılan kulüplerin kendi sahalarındaki karşılaşmalarının merkezi pazarlanması uygulaması için yaptığı bireysel muafiyet talebini reddetmiştir¹²⁸.

¹²⁴ Alman Federasyonu bu noktayı da yükümlülükleri arasında saymıştır, karşı., AB Komisyonu, 2004/C 229/04, AB RG, T. 14.09.2004, C 229/14.

¹²⁵ Karş. RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168, Üye N. *Karacehennem'in* karşı oy yazısı.

¹²⁶ Karş. *Aslan*, s. 88.

¹²⁷ *Aslan*, s. 135 ve 137.

¹²⁸ BGHZ 137, 298, 301; WuW/E BKartA 2696. Alman FF başvurusunda, merkezi pazarlama sisteminin, Alman Kartel Kanunu § 5 I uyarınca ekonomik sürecin rasyonelleştirilmesine hizmet eden bir uygulama (*Rationalisierungskartell*) olduğunu iddia etmişti. Karş. *Emmerich* s. 80 vd. AB Komisyonu da sporun rekabet politikaları karşısındaki özel durumuna işaret etmiş olmakla beraber, 2002'de UEFA karşılaşmalarına ilişkin yayın haklarının bir paket halinde tek bir yayıncı kuruluşa uzun bir süre için satılmasını uygun görmemiştir, *Heinemann*, Andreas: "Europäisches Kartellrecht: Einführung und aktuelle Entwicklungen, Teil I", JURA 2003, s. 654. Alman Kartel Kanunu'na 1998'de 6. Reform

RK'nun, bir tekelin yeni bir tekel yaratmasının gerçek sebebinin TFF-YT'nın ilgili hükümlerinin olduğunu göz ardı etmemesi ve bunları geçersiz ilan etmesi gerekirdi (RKHK m. 4/I, 56/I)¹²⁹. Bu yüzden rekabetin kısıtlanması ihtimali varlığını potansiyel olarak devam ettirmektedir. Eğer meseleye yaklaşım aynı şekilde sürerse, RK'nun hakim durumun kötüye kullanılması kararları birbirini izleyecektir. Oysa bir teşebbüs birliği kararı olan TFF-YT'nın, bir bütün olarak RKHK süzgecinden geçirilmesi gerekmektedir.

TFF-YT'nı soruşturma kapsamına alma imkânı, RK'nun eline geçmiş olmakla beraber, bu değerlendirilmemiştir: Zira Kurul 06.02.2001 tarihli kararında¹³⁰ gerek İstanbul 6. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 08.07.1997 tarihli kararını onaylayan Yargıtay kararını¹³¹, gerekse Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 22.03.1999 tarihli ve bir yürütmeyi durdurma kararını kaldıran kararını gerekçe göstererek, 28.05.1998'de TFF ile CİNE BEŞ ve 06.02.2001'de de TFF ile TELEON arasında yapılan sözleşmelerin RKHK'na aykırılık içermediği sonucuna varmıştır. Ancak kanaatimizce Kurul, gerçekte TFF-YT'nın tekrarı niteliğindeki sözleşmeleri değil, bizzat rekabeti bozucu hükümler içeren Talimat'ı incelemeliydi¹³².

IV- SONUÇ

Profesyonel sporun bazı dalları özellikle de bir kitle sporu olarak futbol, gerek Avrupa'da gerekse ülkemizde 90lı yılların başından buyana giderek daha fazla önem kazanmıştır. Uluslararası ve ulusal futbol örgütleri ile profesyonel kulüpler gelirleri arttırmak için, yeni kaynak arayışlarına girmişlerdir. Çözüm olarak da, karşılaşmaların televizyon ve radyolardan

ile (6. GWB-Novelle) eklenen ve belli bazı basit şartların (genç ve amatör spora destek yükümlülüğü ve Alman FF'nun yayın gelirlerinden bu amaçla pay alması) yerine getirilmesi halinde, kendi özel statülerine tabi sportif mücadelelerin televizyon yayını haklarının devri uygulamasının, kartel yasağı kapsamında çıkarılmasını öngören § 31, 2004'deki 7. Reformda (7. GWB-Novelle) gerek yayın sözleşmelerinin uluslararası etkisi gerekse de AB Rekabet Hukukunda bu konudaki gelişmeler ışığında (bkz. Bundestag-Drucksache 15/3640, s. 50) yasadan tekrardan çıkarılmıştır. *Heinemann* da, AB Rekabet Hukuku kurallarının doğrudan ve ilk uygulanacak hukuk olması karşısında, bunun tatbikinin zaten mümkün olmadığını belirtmiştir, s. 654. Ayrıca bkz. AB Komisyonu, 2004/C 229/04, AB RG, T. 14.09.2004, C 229/14.

¹²⁹ Karş. *Aslan*, s. 380; *Emmerich*, s. 56-57.

¹³⁰ RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168.

¹³¹ Yargıtay 11. HD, T. 08.06.1998 E. 1998/30 K. 1998/4204.

¹³² Üyeler N. *Karacehennem* ile M. Z. *Uzun* karşı oy yazılarında, TFF-CİNEBEŞ arasındaki sözleşmeyi konu alan Yargıtay kararının, TFF-TELEON arasındaki sözleşmeyle ilgili bir karar verilmesine engel teşkil etmediğini ifade etmişlerdir, RK Karar No: 01-07/62-19 Karar Tarihi: 06.02.2001 RG T. 14.07.2003 S. 25168.

yayınlanması haklarının bir yayıncı kuruluşa uzun bir süre satılması benimsenmiştir.

Kulüplerin sportif ve ekonomik faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesinde ulusal federasyonlar kontrolü ellerinde buldurmüşlar, gerek Avrupa'da gerekse ülkemizde kaosu önlemek ve güç birliği yapmak gibi sebeplerle, karşılaşmaların yayın haklarının satılması faaliyetini, hem hukuki düzenlemeler yapmak (örn. TFF-YT) hem de fiilen ticari faaliyeti yürütmek suretiyle (yayın sözleşmesi yapmak, yayıncı kuruluşa karşı edimler yüklenmek, yayın gelirinin dağıtım modelini belirlemek ve bunu dağıtmak gibi) aktif olagelmüşlerdir.

Ülkemizde lig karşılaşmalarının televizyonda yayını konusunu düzenleyen temel mevzuat, TFFK m. 10/j, 29, TFF-Ana Statüsü m. 68, TFF-YT ile her sezon hazırlanan lig statüleridir. Yayın haklarının "satılması" uygulaması, öncelikle yayın haklarının niteliği ve sahipliği meselesini beraberinde getirmiştir. Ne var ki, mevzuatta anılan sorunların açık bir şekilde düzenlendiğini söylemek mümkün değildir. Öncelikle belirtilmelidir ki, yayın hakkı kavramından anlaşılması gereken, düzenleyicinin, karşılaşmanın kayda alınması ve yayınlanması için bir bedel karşılığında bir veya birden fazla yayın kuruluşuna müsabakanın yapıldığı alana giriş, çekim ve kayıtların elektronik sinyallerle iletilmesi izni vermesi ve bu bedeli ödemeyenlerin stada girişlerini ve çekim yapmalarını engelleyebilmesidir. Böylece düzenleyici, sportif etkinliğin gerçekleştirildiği alana girişleri düzenleme ve denetleme yetkisinden, karşılaşmanın ekonomik olarak değerlendirilmesi amacıyla, ücret karşılığında belli bir süre için uygun gördüğü yayıncı kuruluş lehine *vazgeçmekte*, personelin ve teknik donanımın stadyumda bulunmasına ve iletilmesine *katlanmaktadır*. Düzenleyicinin yayın hakları, değişik hükümlerde yer alan (MK m. 683; 981-983; 794/I; 803/I; 816-817; TK m. 56; 58 vd.) *koruyucu hakların* toplamıdır. Buna bağlı olarak yayın sözleşmenin konusunu da, düzenleyicinin, belli bir futbol karşılaşmasının ya da birden fazla müsabakadan oluşan, zamana yayılmış ve bir bütün teşkil eden bir şampiyonluk mücadelesinin tümünün, çekimi, kaydı ve belli bir coğrafi bölge içinde belli bir yayın tekniği yoluyla (anten, uydu, kablo, Pay TV veya internet) iletilmesi için, yayıncı kuruluşa karşılaşmanın yapıldığı yerde gerekli teknik donanımı kurmasına, yetkili ekibin çalışmasına belli bir süre izin vermesi oluşturmaktadır.

Futbol karşılaşması, kulüplerin sezon boyunca süren lig mücadelesinin ve karşılaşmaların sportif, mali, hukuki ve örgütsel sorumluluğunu üstlenerek, kendi çalışmaları ve organizasyonlarıyla ortaya koydukları bir sportif faaliyet ve ekonomik değeri olan bir üründür. Profesyonel kulüpler bu ürünün ekonomik değerlendiriliş biçimini (stada seyirci almak ve televizyon ve radyodan yayımına izin vermek) tespit ve gerçekleştirmekte serbest olmalıdırlar. Zira belirtildiği gibi, faaliyetin gerçekleşmesi, ancak karşı karşıya gelen kulüplerin, bunun için gerekli sportif, mali, hukuki ve örgütsel

sorumluluğu üstlenmeleriyle mümkün olmaktadır. Diğer bir deyimle kulüpler karşılaşmanın “düzenleyicisidirler” (*Sportveranstalter*). Lig karşılaşmalarının televizyon, radyo ve benzeri görsel ve işitsel yayın araçları vasıtasıyla iletilmesine izin verme hakkı, Federasyonlarda değil, düzenleyici kulüplerin olmalıdır. Zira futbol karşılaşmasının yapıldığı stadın maliki ya da sadece ziyeydi olan düzenleyici kulüp, MK m. 683/I, 704 vd., 981 vd. (intifa hakkı halinde MK m. 794/I; 803/I; 816-817) dayanarak, bu etkinliği ekonomik olarak serbestçe değerlendirebilir.

MK m. 683; 981-983; 794/I; 803/I; 816-817 hükümleri ile TFF-Ana Statüsü ve TFF-YT'nin ilgili hükümleri (m. 4, 7, 9) birlikte değerlendirildiğinde, Alman Hukukunda hakim görüş olan “hane dokunulmazlığı hakkı” görüşü, Türk Hukuku bakımından da, TFF ile yayın kuruluşları arasında yapılan yayın sözleşmelerinin temelini teşkil etmektedir.

Oysa TFF-Ana Statüsü m. 68 ve TFF-YT m. 4, 7/A b. 1 ve 9/II, IV'de lig maçları ile ilgili olarak *kulüpler adına (nam ve hesabına)* yayın sözleşmesi yapmaya, münhasıran TFF'nun yetkili olduğu belirtilmiştir. TFF tarafından düzenlenen ve kulüplerin adına sözleşme yapılabileceğini öngören yöntem, temsil yetkisi perdesi ile kulüplerin yayın sözleşmesi yapma haklarını, ellerinden tamamen almıştır. TFF'nun, TFFK'nda açık bir dayanağı olmamasına rağmen, kendisini TFF-Ana Statüsü ve TFF-YT ile lig karşılaşmalarının yayını izni verilmesine ilişkin her türlü işlemde tek yetkili görmesi, kulüplerin tasarruf yetkilerinin kısıtlanması anlamını taşımaktadır. Futbolun sportif, idari ve mali anlamda düzenlenmesi gereği, TFF'nun kulüplerin malvarlığı değerlerinden olan, yayın hakları üzerinde tasarruf etme yetkisinin ellerinden alınmasını ve kulüpleri, kendi iradeleri dışında belirlenmiş bir ticaret biçimine zorlama “serbestisini” içermez. Bunun Anayasa'nın m. 48/I c.1 ve 167/I hükümleri karşısında koruma görmesi mümkün değildir. TFF yasayla kendisine verilen yetkiyi kullanırken bir çok emredici yasa hükmünü görmezden gelmiştir. TFF-YT'nda öngörülen havuz sisteminin yasal bir dayanağı yoktur. Gerek TFF-Ana Statüsü m. 68 ve gerekse TFF-YT m. 4-14, BK m. 19 ve 20 uyarınca mutlak butlanla geçersizdir.

Yayın haklarının merkezi olarak pazarlanması uygulaması gerek Avrupa'da gerekse ülkemizde Rekabet Hukuku'ndan doğan uyuşmazlıklara sebep olmuştur. Hatta bu nevi uyuşmazlıkların, hukukçuları yayın haklarının niteliği ve sahipliği konusundaki maddi hukuk sorunlarına daha ayrıntılı yaklaşıma sevk ettiğini iddia etmek yanlış olmayacaktır.

TFFK m. 29, TFF-Ana Statüsü m. 68 ve TFF-YT m. 4, 7/A b. 1-2, 11 hükümleri, yayın haklarının tek elden pazarlanması ile ilgili olarak TFF ile Türkiye profesyonel futbol liglerinde mücadele eden kulüpler arasında bir teşebbüs birliğinin doğmasına yol açmışlardır.

TFF ile kulüpler arasındaki teşebbüs birliğinin merkezi pazarlama uygulaması, RKHK m. 6/II b. (d) ve (e) hükümleri açısından değerlendirildiğinde bir takım sorunların var olduğu gözlemlenmektedir. TFF-YT’nda yer alan ve TFF’na yayın hakları pazarı ile yakından bağlantılı pazarlardaki rekabeti etkileme imkanı sunan hükümler ile bunların uygulanması ile ortaya çıkan fiili durum, hakim durumun kötüye kullanılması yasağı karşısında TFF ve kulüpleri, değişiklikler yapmaya belirgin biçimde zorlamaktadır. TFF ve kulüpler, yalnızca yayın izni vermekle yetinmemekte, doğrudan ya da dolaylı biçimde, ilgili görüntü pazarının yapısına, gelişimine ve buradaki rekabete kalıcı ve sürekli biçimde etki etmektedirler. TFF’nun da kendisini yayın haklarının devri hususunda tek yetkili olarak belirlemesi ve kulüplerin izin verme haklarını tamamen ortadan kaldırması, pazarlama biçiminin tüketici zararına kısıtlanması anlamını taşımaktadır.

TFF-YT’nın getirdiği sistemin bir başka açıdan daha irdelenmesi gerekir: Nitekim RKHK m. 4/I karşısında, bir teşebbüs birliğinin, TFF-Ana Statüsü ve TFF-YT’nın öngördüğü şekliyle merkezi pazarlama yönteminin uygulanmasını amaç edinmesi söz konusu olamaz. Yayın haklarının asli sahibi olmayan TFF’nun, bu hakların, düzenleyici kulüplerce bireysel olarak ya da kendilerinin kurdukları bir teşebbüs aracılığıyla devretme haklarını kısıtlaması, RKHK m. 4/I’e ve II (a)’ya aykırılık teşkil etmektedir. Uygulanmakta olan havuz sisteminde yayın hakları, iki veya üç futbol sezonu gibi uzun bir süre için devredilmektedir. Bu durum hem yayın hakları hem de görüntü pazarında uzun sayılabilecek bir süreyle tekelin doğmasına neden olmakta ve pazarlara farklı teşebbüslerin girmesi engellenmektedir. Bu tekel hakları geçerli bir hukuki dayanaktan yoksundur. O yüzden ki, “mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatını” ve “[...] ile her türlü alım yahut satım şartlarını tespit” eden havuz sistemi hukuka aykırıdır (RKHK m. 4/II (a)). Yayıncı kuruluş, her lig haftasında ancak üç karşılaşmayı canlı yayımlayabilmektedir. Diğer yandan canlı yayın yapma izninin diğer yayıncı kuruluşlara devri, TFF’na karşı geçersiz olduğu gibi, yayın sözleşmesinin de tamamen feshi sonucunu doğurmaktadır (TFF-YT m. 13). Bu hükümler, RKHK m. 4 II (a) ve (f) ile açıkça çelişmektedir.

TFF, salt tekel konumunu korumak amacıyla, kulüplerin ekonomik faaliyetlerinin kısıtlanmasına sebep olmaktadır. Örneğin, TFF-YT yayın sözleşmesi TFF tarafından kusurlu ya da kusursuz olarak akdedilemez ya da yayıncı kuruluş sözleşmeyi kusurlu ya da kusursuz olarak ifa etmez ise, kulüplerin haklarını koruyucu bir hüküm öngörmemiştir. Havuz sisteminde kulüpler lig maçlarının pazarlanmasından tamamen alıkonulmaktadır. Böyle bir sebepten dolayı kulüplerin haklarının zedelenmesi, hiç şüphesiz TFFK’nun istediği bir sonuç değildir.

Sonuç olarak, TFF’nun çıkartmış olduğu TFF-Ana Statüsü ve TFF-YT’nın yürürlükteki, yayın haklarının merkezi pazarlanması ve kendisine

yayın izni verilen yayıncı kuruluşun bunları nasıl kullanacağına ilişkin hükümleri (TFF-Ana Statüsü m. 68; TFF-YT m. 4-14), Kurul'ca tespit edilmiş olan her iki pazar türünde de, RKHK m. 4/I anlamında rekabeti kısıtlayıcı etkiler doğurduklarından, hukuka aykırı ve RKHK m. 56/I uyarınca da *geçersiz* olan teşebbüs birliği kararlarıdır. TFF-YT'nın havuz sistemini düzenleyen hükümlerine RKHK m. 5'e göre muafiyet tanınması da mümkün gözükmemektedir.

İncelemenin de ortaya koyduğu, gibi havuz sistemi önemli noktalarda hukuka aykırılıklar taşımaktadır. Kanaatimizce halen uygulanmakta olan ve en üst lig karşılaşmalarının yayını düzenleyen sözleşme sona ermeden, yürürlükteki TFF-YT'nın Borçlar Hukuku ile Rekabet Hukuku esaslarına uygun hale getirilmesi çalışmaları hemen başlatılmalıdır. Öncelikle TFF'nun merkezi pazarlama konusundaki tekel konumu ortadan kaldırılmalı, yetkileri sadece sportif düzenleyici hususlara intikal ettirilmelidir. Yayın hakları düzenleyici kulüplere aittir. Bu yüzden ki, profesyonel futbol kulüpleri TFF'ndan bağımsız, sermayesi ve böylece yönetimi ve denetimi kendilerine ait olan bir ticaret şirketi kurmalı ve televizyon, radyo, internet ve görsel ve işitsel medyaya ilişkin yayın haklarının bu şirket tarafından değerlendirilmesini sağlamalıdır. TFF'nun asıl görevi, profesyonel ve amatör futbolun, *sportif* anlamda yönetim ve denetimi olmalı, profesyonel kulüplerin ticari faaliyetleri kendi yönetimlerine bırakılmalıdır. Anılan bu hususlar TFFK ile de teminat altına alınmalıdır. Yeni bir pazarlama sisteminin hazırlanmasında özen gösterilecek en önemli nokta ise, hiç şüphesiz RKHK'nun öngördüğü esaslara uyulması zorunluluğudur. Bu noktada sadece Türk Hukuku değil AB Rekabet Hukuku da göz önünde tutulmalıdır. Öncelikli olarak kulüplerin yayın haklarını tali olarak değerlendirme haklarının muhafaza edilmesi ve böylece, dışlanmalarının önlenmesi gerekmektedir. Bu hakların da göstermelik olmaması gerekir. Diğer yandan yayın haklarının devri süresinin örneğin iki sezon ile kısıtlanması öngörülebilir. Bu sürenin daha uzun olması halinde ise, maç yayınları görüntü pazarında diğer yayıncı kuruluşların da aktif bir şekilde yer almasına imkan tanınmalıdır. Yayın haklarının değişik paketler halinde (televizyon, radyo, internet, teletext, mobil telefon, özet görüntü, naklen ve banttan yayın gibi) farklı yayıncı kuruluşlara satılması suretiyle, pazarda rekabet muhtemelen daha az kısıtlanacaktır. Profesyonel futbolun, pazardaki ekonomik gücü göz önüne alındığında, yayınlara ilişkin düzenlemelerin maddi hukuk ve Rekabet Hukuku bakımından bir adacık olarak kalmasına müsaade edilmemelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akşar, Tuğrul: “Avrupa’da Naklen Yayın Gelirlerinin Dağıtım Modelleri”, <http://www.verkac.org/?p=303> (erişim tarihi: 14.09.2005).
- Apaydın, Eylem: “Fikir Haklarına Komşu Haklar”, FMR 2001/4, s. 95 vd.
- Arkan, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 6. Baskı, Ankara, 2001.
- Aslan, İ. Yılmaz: Rekabet Hukuku, 2. Baskı, Bursa, 2001.
- Ayiter, Nüşin: Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri, 2. Baskı, Ankara, 1981.
- Başlar, Kemal: Anayasa Yargısında Mahkeme Kavramı, Ankara, 2005
- Beşiroğlu, Akın: Düşünce Ürünleri Üzerindeki Haklar, Fikir Hukuku, C. I Temel Kurallar, 2. Baskı, Ankara 2002.
- Egemenoğlu, Yunus: http://www.kuluplerbirligi.org/pdf/KB_Yayin_haklari_Yunus_Egemenoglu.pdf (erişim tarihi: 14.09.2005).
- Emmerich, Volker: Kartellrecht, 9. Aufl., München, 2001.
- Erel, Şafak N.: “Komşu Haklar ve Sahipleri”, FİSAUM-Konferanslar Dizisi, FSEK’nda Yapılan Son Değişiklikler ve Komşu Haklar, Ankara, 1998, s. 70 vd.
- Erel, Şafak N.: Türk Fikir ve Sanat Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 1998.
- Fritzweiler, Jochen: “Rechtsprechung zum Sportrecht in den Jahren 2002 und 2003”, NJW 2004, s. 991vd.
- Fritzweiler, Jochen/Pfister, Bernhard/Summerer, Thomas: Praxis Handbuch Sportrecht, München, 1998.
- Haas, Ulrich/Reimann, Christoph: “Das “Fernsehrecht” an Sportveranstaltungen als Abwehrrecht”, SpuRt 1999, s. 182 vd.
- Heermann, Peter W.: “Kann der Ligasport die Fesseln des Kartellrechts sprengen?”, SpuRt 1999, s. 12 vd.
- Heinemann, Andreas: “Europäisches Kartellrecht: Einführung und aktuelle Entwicklungen, Teil I”, JURA 2003, s. 654.
- Hirş, Ernst. E: Fikri ve Sınai Haklar, Ankara, 1948.
- Hoeren, Thomas: Anmerkung zum Urteil des BGH vom 11.12.1997 (JR 1998, s. 327 vd. = BGHZ 137, 297 vd.), JR 1998, 334 vd.
- Horn, Peter: “Zur Problematik der Übertragungsrechte für Fußballspiele im Fernsehen”, Jura 1989, s. 18.
- Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer: Eşya Hukuku, 5. Bası, İstanbul, 1988.
- Olgaç, Senai: Emsal İçtihatlarla Türk Medeni Kanunu, Ankara, 1976.

- Öksün, Özlem Eraksoy, Spor Müsabakalarının Yayınlanmasına İlişkin AB İçtihatları, Rekabet Bülteni, S. 2 (2000), s. 39 vd.
- Stopper, Martin: “Wer ist Veranstalter und Rechtsträger im Profi-Fußball?”, SpuRt 1999, s. 190 vd.
- Şanal, Arda: “Avrupa’daki Yayın Hakları ve Türkiye’deki Model”, <http://www.turkspor.net/default.asp?o=2&id=48> (erişim tarihi: 14.09.2005).
- Tan, Turgut: “Rekabet Hukukunun Uygulama Alanı Açısından Kamu Kuruluşlarının Faaliyeti -Türkiye, Fransa ve İtalya Örnekleri-”, Rekabet Dergisi, Yıl: 2000 Sayı: 4, s. 34 vd.
- Tekinalp, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2002.
- Tekinay, S. Sulhi/Akman, Sermet/ Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, 1993.
- Troller, Kamen: Grundzüge des schweizerischen Immaterialgüterrechts, Basel-Genf-München, 2001.
- v. Tuhr, Andreas: Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. 1-2, Çev. Cavit Edege, Ankara, 1983.
- Ünal, Mehmet: Şekli Eşya Hukuku, 2. Bası, Ankara, 1994.
- Waldhauser, Hermann: Das Fernsehrecht des Sportveranstalters im deutschen und niederländischen Recht, Diss., Berlin, 1998.
- Westerholt, Margot Gräfin: “Übertragung von Sportveranstaltungen im Fernsehen”, ZIP 1996, s. 265.
- Yavuz, Cevdet: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. I, 3. Baskı, İstanbul, 1994.
- <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss400m.htm> (erişim tarihi: 21.05.2005).
- <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss454m.htm> (erişim tarihi: 21.05.2005).
- <http://www.bundesliga.de/intern/ligastatu> (erişim tarihi: 03.05.2005).
- <http://www.bundesliga.de/imperia/md/content/transferlistepdfs/satzung/23.pdf> (erişim tarihi: 03.05.2005).
- <http://www.anayasa.gov.tr/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1984/K1984-04.htm> (erişim tarihi: 08.05.2005).
- <http://www.anayasa.gov.tr/KARARLAR/IPTALITIRAZ/K1997/K1997-55.htm> (erişim tarihi: 08.05.2005).